

विद्युत नियमन आयोग नेपाल

आयोगको पाँच बर्षे मार्गचित्र
(२०८१-२०८६)
श्रावण, २०८१

सुभाष

विषय सूची

कार्यकारी सारांश	१
१. पृष्ठभूमि	७
२. आयोगको वर्तमान अवस्था.....	७
२.१ विगतका कार्यहरुको पुनरावलोकन.....	७
२.२ चुनौती तथा अवसरहरु	९
३. आयोगको मार्गचित्र	१०
३.१ पृष्ठभूमि	१०
३.२ आयोगको दुरदृष्टि.....	११
३.३ आयोगको ध्येय	११
३.४ आयोगका मार्गनिर्देशक सिद्धान्त.....	११
३.५ उद्देश्य	१३
३.६ प्राथमिकताहरु.....	१०
४. मार्गचित्रको कार्ययोजना	१०
४.१ संस्थागत प्राथमिकताहरु सम्बन्धी कार्ययोजना	१०
४.२ नियामकीय प्राथमिकताहरु सम्बन्धी कार्ययोजना	१४
५. मार्गचित्रको कार्यान्वयन	२६
५.१ कार्यान्वयनको सामान्य विधि	२६
५.२ आयोगको निर्णयको सामान्य विधि.....	२८
५.३ कार्यान्वयनका लागि स्रोतको व्यवस्थापन	३१
५.४ नेपाल सरकारको सहयोग.....	३३
६. मार्गचित्र कार्यान्वयनको अपेक्षित लाभहरु	३४
७. मार्गचित्रको कार्यान्वयनको मुल्याङ्कन तथा संशोधन.....	३४
८. जोखिम पहिचान र न्यूनीकरण.....	३४
अनुसूची: मार्गचित्र (कार्ययोजना) को ग्यान्ट चार्ट.....	३७

सुदूरपश्चिम

कार्यकारी सारांश

परिचय

विद्युत नियमन आयोग ऐन २०७४ तथा विद्युत नियमन आयोग नियमावली २०७५ मा भएको कानूनी व्यवस्थाका आधारमा विद्युत उत्पादन, प्रसारण, वितरण वा व्यापारलाई सरल, नियमित, व्यवस्थित तथा पारदर्शी बनाई विद्युतको माग र आपूर्तिमा सन्तुलन कायम गर्ने हेतु विद्युत नियमन आयोग (यस पश्चात “आयोग” भनिएको) को स्थापना भएको हो। यस आयोगले विद्युत महसुल नियमन गर्ने, विद्युत उपभोक्ताको हक र हित संरक्षण गर्ने तथा विद्युतको बजारलाई प्रतिस्पर्धात्मक र विद्युत सेवालार्ई भरपर्दो, सर्वसुलभ, गुणस्तरयुक्त तथा सुरक्षित बनाउने लगायतका कार्यहरू गर्दछ।

आयोगको वर्तमान अवस्था

विगत पाँच वर्षमा आयोगले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रका विभिन्न मामिलासँग सम्बन्धित आवश्यक नियामक उपकरणहरूको मस्यौदा तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरेको छ। त्यसै गरी, आयोगले पहिलो पटक २०७७ असारदेखि लागु हुने गरी नेपाल विद्युत प्राधिकरण (यस पश्चात “ने.वि.प्रा.” भनिएको) का समग्र उपभोक्ताको मासिक महशुल दर सरदारमा ९ प्रतिशतले घट्ने तथा खानेपानी वर्गका उपभोक्ताको लागि ५० प्रतिशत भन्दा बढी महशुल घटाउने निर्णय गरेको थियो। त्यस पश्चात, दोस्रो पटक २०७८ मङ्सिर महिनादेखि लागु हुने गरी समग्र उपभोक्ताको मासिक महशुल दर सरदारमा १.०४ प्रतिशतले घट्ने गरी विद्युत महशुल निर्धारण गरेको थियो। साना जलविद्युत आयोजनाहरूलाई उच्च जरिवानासम्बन्धी दायित्वका कारण दामासाही हुनबाट जोगाउन तथा ने.वि.प्रा.को विद्युत उत्पादन योजना सहजीकरण गर्ने प्रयोजनका लागि, आयोगद्वारा १० मेगावाट भन्दा कम क्षमताका जलविद्युत आयोजनाहरूलाई थप लचकता प्रदान गर्नका निमित्त विद्युतको परिमाणको पूर्वानुमान (Availability Declaration) सम्बन्धी व्यवस्थामा संसोधन गरी उक्त आयोजनाहरूले अब एक हप्ता अगाडि मात्र पनि उक्त समयको जलवायु सम्बन्धी तथ्याङ्कको आधारमा जुनसुकै प्रतिशतसम्मको पूर्वानुमान गरी ने.वि.प्रा.मा पठाउन सकिने व्यवस्था गरिएको छ।

आयोगद्वारा हालसम्म केही उल्लेखनीय कार्यहरू गरिएको भए तापनि आयोगमा केही कमी कमजोरीहरू देखिएका छन्। आयोगको प्रस्तावित आर्थिक प्रशासन विनियमावली तथा कर्मचारी प्रशासन विनियमावलीउपर हालसम्म स्वीकृती प्राप्त नभएकोले आयोगको प्राविधिक, प्रशासनिक तथा वित्तीय क्षमता सिमित भएको छ। यसै गरी, आयोगले पूर्ण सञ्चालनका निमित्त आफ्नै कार्यालय वा स्थायी कर्मचारीसम्बन्धी व्यवस्था गर्न सकेको छैन र आफ्नो अधिकार, भूमिका तथा जिम्मेवारीका सम्बन्धमा सरोकारवालाहरूलाई प्रभावकारी रूपमा जानकारी प्रदान गर्न सकेको छैन। आयोगसमक्ष पेश गरिएका निवेदन तथा दस्तावेजहरूको व्यवस्थापनमा चुनौती, साथै निर्णय प्रक्रियामा अस्पष्टता पनि रहेको छ भने जारी गरिएका नियामकीय उपकरणहरूको कार्यान्वयनमा पनि केही हदसम्म कमी-कमजोरी देखिएका

छन्। विद्युत क्षेत्र सुधार, प्रसारण सञ्जालमा खुला पहुँच, थोक प्रतिस्पर्धा र प्रसारण तथा वितरण (हिलिड) शुल्क निर्धारण जस्ता महत्वपूर्ण विषयमा आयोगले पर्याप्त गृहकार्य गर्न सकेको छैन। साथै नियामकको रूपमा आयोग विकसित भइरहेको अवस्थामा विद्युत उपभोक्ता महशुल, विद्युत खरिद सम्झौता, सार्वजनिक शेयर निष्कासनको पूर्व-स्वीकृति, लगायतका कानूनी व्यवस्थामा समयानुकूल समीक्षा र संशोधन नभएको अवस्था छ। आयोगले आगामी महिनाहरूमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरूको सहयोगमा यी चुनौतीहरूलाई सम्बोधन गर्ने लक्ष्य राखेको छ ।

आयोगको मार्गचित्र

सरोकारवाला, सेवाग्राही, सेवा प्रदायक, लगानीकर्ता, उपभोक्ता तथा सरकारका बीच विश्वास तथा भरोसा बढाउन र स्थायित्व कायम गराउनका लागि नियामकका गतिविधि पूर्वानुमान योग्य हुनुपर्छ। सोहीअनुरूप विद्युत नियमन आयोगले आफ्नो प्राथमिकताहरू, समयरेखाहरू, र योजनाबद्ध पहलहरूको रूपरेखालाई समेटेर विस्तृत कार्ययोजना स्थापना गरी आगामी गतिविधिहरूका सम्बन्धमा पारदर्शी हुने गरी सरोकारवालाहरूलाई प्रचार गर्न यस मार्गचित्रको विकास गरेको छ।

यो मार्गचित्र सरकारका नीतिहरू, विशेष गरी नेपाल सरकारको सर्वोच्च सल्लाहकार निकाय, राष्ट्रिय योजना आयोगले हालै मात्र आफ्नो आर्थिक वर्ष २०८१/८२ देखि २०८५/८६ सम्मको अवधिका जारी गरेको १६औँ योजनामा प्रतिबिम्बित गरिएका नीतिहरूलाई मध्यनजर गर्दै यस आयोगका अध्यक्षलगायत सबै सदस्यहरूको प्रस्तावित कार्ययोजनासमेतलाई समावेश गरी निर्माण गरिएको हो।

विद्युत क्षेत्रको हालको अवस्था, आयोगको वर्तमान स्थिति, कमी कमजोरी तथा सामना गर्नु परेका चुनौतीहरूको मुल्याङ्कन गर्दा ऐन तथा नियमावलीले आयोगलाई निर्दिष्ट गरेका जिम्मेवारीको आधारमा आयोगले आगामी पाँच (५) वर्षका लागि देहायबमोजिमका प्राथमिकताहरू निर्धारण गरेको छः

आन्तरिक प्राथमिकताहरू

१. आयोगलाई प्राविधिक, आर्थिक, संरचनागत एवम् कार्यगत रूपमा स्वतन्त्र एवं सक्षम नियामक निकायको रूपमा स्थापित गर्नु।
२. आयोगको आन्तरिक संचालन तथा सेवा प्रवाहमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको अनुसरण गर्नु /गराउनु।
३. पारदर्शिता, जवाफदेहिता तथा आयोगप्रति सेवाग्राहीको भरोसा वृद्धि गर्न स्पष्ट पद्धति लागु गराउनु।

नियामकीय प्राथमिकताहरू

१. आवश्यक प्राविधिक मापदण्ड, कार्यविधि तथा निर्देशन एवम् तिनमा समयानुकूल संशोधन गरी विद्युत प्रणालीको सुरक्षित र भरपर्दो सञ्चालन सुनिश्चित गराउनु।
२. विद्युत उत्पादनकर्ताबाट विद्युतको प्रतिस्पर्धात्मक खरिदसम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयन तथा विद्युत व्यापार मार्फत विद्युतको थोक प्रतिस्पर्धाको स्थिति सुधार गर्नु।

३. नेपालमा उत्पादित बिजुलीको आन्तरिक तथा सीमापार विद्युत व्यापार बढाउने प्रयोजनका निमित्त प्रसारण सञ्जालमा खुला पहुँचको व्यवस्था गर्नु।
४. थप पारदर्शी, व्यवस्थित तथा लागत प्रतिबिम्बित उपभोक्ता महसुलसम्बन्धी व्यवस्था स्थापित गरी सेवाप्रदायकहरूको वित्तीय दिगोपन समेत सुनिश्चित गर्नु।
५. विद्युत क्षेत्र सुधार र नियमनसम्बन्धी विषयमा निर्णय सहायता एवम् नेपाल सरकारलाई नीतिगत सिफारिस गर्ने कार्यलाई थप सशक्त बनाउन विभिन्न शैक्षिक संस्था, प्रवृद्ध समूह तथा विज्ञहरूसँग साझेदारी गर्नु।
६. विवाद समाधानसम्बन्धी उपयुक्त संयन्त्रको निर्माण गर्नु।

विद्युत नियमन आयोगको भावी मार्गचित्र (२०८१-२०८६)

आ.व. २०८१/८२ का मुख्य लक्ष्यहरू

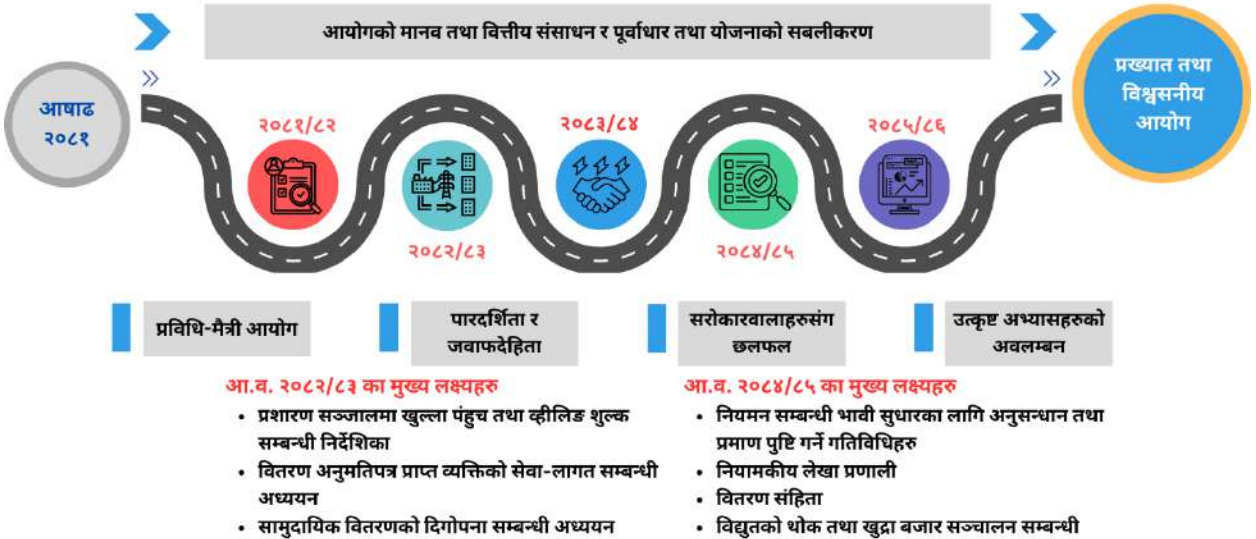
- आन्तरिक प्रणाली निर्माण तथा नियमनकारी गतिविधिको
- विवाद समाधान सम्बन्धी विनियमावली
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली सम्बन्धी विनियमावली
- महसुल सम्बन्धी अध्ययन (भण्डारण आयोजनाबाट उत्पादित विद्युतको महसुल, Progressive र Regressive महसुल, स्मार्ट मिटरहरू पाइलट अध्ययन)

आ.व. २०८३/८४ का मुख्य लक्ष्यहरू

- उत्पादन र वितरणको महसुल निर्धारण सम्बन्धी Framework
- नयाँ विद्युत आयोजनाहरूको विद्युत खरिद सम्झौता तथा विद्युत खरिद बिक्री दर सम्बन्धी निर्देशिका
- दोस्रो चरणमा रहेका विद्युत आयोजनाहरूको विद्युत खरिद सम्झौता तथा विद्युत खरिद बिक्री दर सम्बन्धी निर्देशिका
- अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिहरूको व्यावसायिक सुशासन सम्बन्धी निर्देशिका

आ.व. २०८५/८६ का मुख्य लक्ष्यहरू

- पुनरावलोकन तथा अनुगमन
- आयोगको स्थिरता (Stability)

चित्र १ विद्युत नियमन आयोगको भावी मार्गचित्र (२०८१-२०८६)

यस मार्गचित्रअन्तर्गत आयोगका संस्थागत एवम् नियामकीय प्राथमिकताहरूमा केन्द्रित विस्तृत कार्ययोजनाहरू संलग्न छन्। आन्तरिक प्राथमिकता अन्तर्गतका कार्ययोजनामा कर्मचारीको पदपूर्ति, कार्यालयको स्थान्तरण, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागु, आयोगका कर्मचारी तथा पदाधिकारीको क्षमता विकास, आर्थिक प्रशासन विनियमावलीको स्वीकृति एवम् विद्युत क्षेत्रका निकायहरू बीच सशक्त समन्वय गर्ने योजना रहेका छन्। यस मार्गचित्रले प्राविधिक व्यवस्थापन, दर निर्धारण, प्रतिस्पर्धा तथा उपभोक्ता

हित, संस्थागत क्षमता विकास, विवाद समाधान, नीतिगत सुझाव एवं जोखिम न्यूनीकरण जस्ता नियामकीय प्राथमिकताहरू अन्तर्गत गरिनुपर्ने केहि मुख्य कार्यहरूका बारेमा पनि प्रकाश पारिएको छ। आयोगको क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने प्राविधिक व्यवस्थापन, दर निर्धारण, प्रतिस्पर्धा तथा उपभोक्ता हित संरक्षण लगायत ११ वटा विभिन्न काम, कर्तव्य र अधिकारहरूसंग सम्बन्धित ४२ वटा गतिविधिहरू कार्यान्वयन गर्ने आयोगको योजना छ।

नियामकीय प्राथमिकता अन्तर्गतका मुख्य गतिविधिहरू देहायबमोजिम रहेका छन्:

१. **प्राविधिक व्यवस्थापन:** नेपाल विद्युत ग्रीड संहिता, २०८० कार्यान्वयन गर्ने, वितरण संहिता तर्जुमा गरी लागु गर्ने, विद्युत माग प्रक्षेपण, प्रणाली संचालकको दायित्व तोक्ने, आदि जस्ता गतिविधिहरू।
२. **दर निर्धारण:** महसुल सुधार सम्बन्धी अध्ययनहरू गर्ने, उपभोक्ता महसुल निर्धारणको वृहत खाका निर्धारण गर्ने, विद्युत खरिद बिक्री सम्झौताको नमुना निर्माण गर्ने, विद्युत खरिद बिक्रीलाई प्रतिस्पर्धी बनाउने, आदि जस्ता गतिविधिहरू।
३. **प्रतिस्पर्धा तथा उपभोक्ता हित संरक्षण:** खुल्ला पहुँचसम्बन्धी निर्देशिका तथा सिमापार विद्युत व्यापारसम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने, उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी निर्देशिका पुनरावलोकन गर्ने, आदि जस्ता गतिविधिहरू।
४. **संस्थागत क्षमता विकास:** पूजीगत तथा चालु खर्चहरूको बेन्चमार्किङ्ग, कार्यसम्पादनसम्बन्धी सुचकाङ्कको जाँच, नियामकीय लेखा प्रणालीको तर्जुमा, आदि।
५. **नेपाल सरकारलाई नीतिगत सिफारिस:** विद्युतको उत्पादन, प्रसारण, वितरण, विद्युत बजार, विद्युत क्षेत्र सुधार, आदि का बारेमा अध्ययनहरू गरी नेपाल सरकारलाई नीतिगत सिफारिस गर्ने।

कार्यान्वयन योजना

आयोगका नियामकीय प्राथमिकताहरू अन्तर्गतका गतिविधिहरू सार्थक बनाउन देहायबमोजिमका तीन मुख्य क्षेत्रमा स्रोतहरूको दक्ष व्यवस्थापन जरूरी पर्ने देखिएको छ।

१. **जनशक्ति:** आयोगले लोक सेवा आयोगले सञ्चालन गर्ने प्रतिस्पर्धात्मक परिक्षाहरू मार्फत स्थायी कर्मचारीहरूको पदपूर्ति गर्नेछ। त्यो नहुँदासम्म आयोगले नेपाल सरकारबाट काजमा खटाइएका कर्मचारीहरूबाट कार्य सञ्चालन हुनेछ। लोक सेवाबाट हुनुपर्ने पदपूर्तिमा थप ढिलाई हुने भएमा लोक सेवा आयोगद्वारा संचालित अन्य प्रतिस्पर्धात्मक परिक्षाहरूमा प्रतीक्षा सूचीमा परेका कर्मचारीहरूलाई स्थायी रूपमा करारमा नियुक्त गरी कार्यसञ्चालन गर्ने ध्येय आयोगले लिएको छ।
२. **विज्ञता:** विद्युत क्षेत्रको नियमनसम्बन्धी विषय नेपालको लागि नयाँ भएको अवस्थामा अन्तरराष्ट्रिय उत्कृष्ट अभ्यासहरू अङ्गीकार गर्न आयोगले विकास साझेदार एवम् अन्तरराष्ट्रिय विज्ञहरूसंग सहयोग लिनेछ।

३. आर्थिक स्रोत: आयोगले आगामी ५ वर्षको लागि आय र व्ययको पूर्वानुमान गर्दा यस अवधिमा आयोगले प्राप्त गर्ने आय आयोगका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्न पर्याप्त हुने देखिन्छ। आयोगको आयको मुख्य स्रोत अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिबाट प्राप्त हुने नियामकीय शुल्क हो। यदपी, अन्तरराष्ट्रिय रूपमा सेवाहरूको खरिद गर्दा विकास साझेदार संस्थाहरूको सहायता आवश्यक हुन सक्दछ।

यस मार्गचित्र कार्यान्वयन गर्न आयोगलाई नेपाल सरकारको देहायबमोजिम सहयोग आवश्यक रहन्छ।

१. **विनियमावलीमा स्वीकृति:** आयोगले स्थायी कर्मचारी नियुक्ति एवम् आयोगले अर्थ प्रशासनसम्बन्धी गतिविधि अझै व्यवस्थित तरिकाले गर्नको निम्ति नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयले कर्मचारी प्रशासन विनियमावली तथा आर्थिक प्रशासन विनियमावली स्वीकृत गर्नु अत्यावश्यक हुने।
२. **कानूनी एवम् नीतिगत पहलकदमी:** विद्युत व्यापार, सिमापार विद्युत व्यापार, विद्युतको खुद्रा व्यापार, जस्ता विषयमा आवश्यक नीति तथा कानून बनाई मार्गप्रशस्त गर्ने विषयमा पनि आयोगलाई नेपाल सरकारको सहयोग आवश्यक पर्ने।
३. **उपसमितिहरूमार्फत सहकार्य:** नियामकीय उपकरण तर्जुमाको क्रममा उपसमितिको निर्माण गरी गहन छलफल गरिनु पर्ने अवस्थामा नेपाल सरकारका कर्मचारीहरूको विज्ञता आवश्यक हुने भएकाले सो अवस्थामा समेत नेपाल सरकारको सहयोग आवश्यक रहन्छ।

कार्यान्वयनका प्रतिफलहरू:

यस मार्गचित्रको सफल कार्यान्वयनले विभिन्न सरोकारवालाहरूलाई देहायबमोजिमको लाभहरू हुनेछ:

१. **नियामकीय सुधार:** विद्युत क्षेत्रमा नियामकीय पर्यवेक्षण (Oversight) तथा दक्षता सुधार हुन जाने।
२. **उपभोक्तालाई लाभ:** उपभोक्ताको हित सुरक्षा तथा विद्युत सम्बन्धी सेवाको सुधार हुने।
३. **क्षेत्रको वृद्धि:** विद्युत बजारको विस्तार तथा विविधिकरण हुने तथा प्रतिस्पर्धालाई बल पुग्ने।

मुल्याङ्कन एवम् संसोधन

यो मार्गचित्र एक गतिशील दस्तावेजको रूपमा परिकल्पना गरिएको छ जुन वास्तविक नतिजाहरूको आधारमा वार्षिक रूपमा संसोधन गरिनेछ। आयोगको रणनीतिक उद्देश्य अनुरूप बदलिँदो परिस्थितिसंग आयोगको मार्गचित्रमा तालमेल ल्याउन आवश्यकता अनुरूप कार्ययोजनाको संसोधन गरिनेछ र आयोगले यस मार्गचित्रको कार्यान्वयन एवं संसोधन सम्बन्धी विषयका सम्बन्धमा विश्लेषण आफ्नो वार्षिक प्रतिवेदनमा प्रस्तुत गर्नेछ।

१. पृष्ठभूमि

विद्युत ऐन २०४९ लागु भएसंगै नेपालमा विद्युत नियमनको शुरुवात भएको थियो जसअन्तर्गत उपभोक्ता विद्युत महसुल निर्धारण गर्ने जिम्मेवार निकायको रूपमा तत्कालिन विद्युत महसुल निर्धारण आयोगको गठन गरिएको थियो। त्यसैगरी, जलविद्युत नीति २००१ द्वारा विद्युत क्षेत्रको नियामक निकाय गठन गरिने परिकल्पना गरिएको थियो। विद्युत नियमन आयोग ऐन २०७४ तथा विद्युत नियमन आयोग नियमावली २०७५ मा भएको कानूनी व्यवस्थाका आधारमा विद्युत नियमन आयोग (यस पश्चात “आयोग” भनिएको) को स्थापना भएको हो। यस नियामक निकायलाई विद्युत उत्पादन, प्रसारण, वितरण वा व्यापारलाई सरल, नियमित, व्यवस्थित तथा पारदर्शी बनाई विद्युतको माग र आपूर्तिमा सन्तुलन कायम गर्ने जिम्मेवारी प्राप्त छ। यस आयोगले विद्युत महसुल नियमन गर्न, विद्युत उपभोक्ताको हक र हित संरक्षण गर्ने तथा विद्युतको बजारलाई प्रतिस्पर्धात्मक र विद्युत सेवालाई भरपर्दो, सर्वसुलभ, गुणस्तरयुक्त तथा सुरक्षित बनाउने लगायतका कार्यहरू गर्दछ।

२. आयोगको वर्तमान अवस्था

२.१ विगतका कार्यहरूको पुनरावलोकन

विगत पाँच वर्षमा आयोगले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रका विभिन्न मामिलासँग सम्बन्धित आवश्यक नियामक उपकरणहरूको मस्यौदा तर्जुमा गरी कार्यान्वयनसमेत गरेको छ। आयोगले तयार गरी कार्यान्वयन गरेको निर्देशिका, कार्यविधि तथा विनियमहरूको सूची यस प्रकार रहेका छन्:

- क. विद्युत नियमन आयोगको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६
- ख. विद्युत खरिद बिक्री तथा अनुमति प्राप्त व्यक्तिले पालना गर्नुपर्ने शर्त सम्बन्धी विनियमावली, २०७६
- ग. विद्युत उपभोक्ता महसुल निर्धारण निर्देशिका, २०७६
- घ. विद्युत सम्बन्धी कम्पनीको शेयरको सार्वजनिक निष्काशन सम्बन्धी निर्देशिका, २०७६ (खारेज)
- ङ. विद्युत नियमन आयोग सार्वजनिक सुनुवाई सञ्चालन निर्देशिका, २०७६
- च. विद्युत नियमन आयोग अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति आपसमा गाभिन, आपसमा मिल्न, शेयर खरिद, संरचनाको खरिद बिक्री वा हस्तान्तरण, प्राप्ति वा ग्रहण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७७
- छ. विद्युत सम्बन्धी कम्पनीको शेयरको सार्वजनिक निष्कासनको पूर्वस्वीकृति तथा नियमन सम्बन्धी निर्देशिका, २०७८
- ज. नेपाल विद्युत ग्रिड संहिता, २०८०
- झ. विद्युत उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी निर्देशिका, २०८० तथा
- ञ. विद्युत सेवा प्रदायकको कार्यसम्पादन सम्बन्धी मुख्य सूचकांकसम्बन्धी म्यानुअल, २०८०

हालसम्म, आयोगले आफ्नो दैनिक कार्यसञ्चालनको क्रममा देहायबमोजिमका निवेदनउपर अध्ययन, छलफल तथा विमर्श गरी निर्णय गरेको छः

क्र. सं.	विवरण	संख्या
१	प्राथमिक तथा हकप्रद शेयर निष्कासनको पूर्व स्वीकृति	१२८
२	विद्युत कम्पनीको शेयर संरचना परिवर्तनमा स्वीकृति	१२३
३	विद्युत कम्पनीको विद्युत खरिद बिक्री दरको निर्धारण तथा विद्युत सम्झौतामा सहमति	१६८
४	विद्युत कम्पनीको विद्युत खरिद सम्झौताको संशोधनमा सहमति	४९४
५	विद्युत कम्पनीको स्वामित्व हस्तान्तरण, आयोजना प्राप्ति र ग्रहण उपरको सहमति	२८
६	विद्युत कम्पनीको शेयर खरिद बिक्रीको सहमति	६३
	जम्मा	१,०२३

त्यसै गरी, विद्युत नियमन आयोगद्वारा पाँच वर्षको अवधिमा निम्नबमोजिमका कार्यहरू सम्पन्न गरेको छः

क. आयोगले पहिलो पटक २०७७ असार देखि लागु हुने गरी नेपाल विद्युत प्राधिकरणका समग्र उपभोक्ताको मासिक महशुल दर सरदारमा ९ प्रतिशतले घट्ने तथा खानेपानी वर्गका उपभोक्ताको लागि ५० प्रतिशत भन्दा बढी महशुल घटाउने निर्णय गरेको थियो। त्यस पश्चात, दोस्रो पटक २०७८ मङ्सिर महिना देखि लागु हुने गरी समग्र उपभोक्ताको मासिक महशुल दर सरदारमा १.०४ प्रतिशतले घट्ने गरी विद्युत महशुल निर्धारण गरेको थियो।

ख. साना जलविद्युत आयोजनाहरूलाई उच्च जरिवानासम्बन्धी दायित्वका कारण दामासाही हुनबाट जोगाउन तथा ने.वि.प्रा.को विद्युत उत्पादन योजना सहजीकरण गर्ने प्रयोजनका लागि, आयोगद्वारा १० मेगावाट भन्दा कम क्षमताका जलविद्युत आयोजनाहरूलाई थप लचकता प्रदान गर्नका निमित्त विद्युतको परिमाणको पूर्वानुमान (Availability Declaration) सम्बन्धी व्यवस्थामा संशोधन गरेको छ। जस अन्तर्गत, उक्त आयोजनाहरूले अब एक हप्ता अगाडि मात्र पनि उक्त समयको जलवायु सम्बन्धी तथ्याङ्कको आधारमा जुनसुकै प्रतिशतसम्मको पूर्वानुमान गरी ने.वि.प्रा.मा पठाउन सकिने व्यवस्था गरिएको छ। विगतमा, उल्लेखित विद्युत आयोजनाहरूले सुख्खा यामका महिनामा उत्पादन हुने विद्युतको परिमाणको पूर्वानुमान (Availability Declaration) एक महिना अघि नै पेश गर्नु पर्ने र सो नमिलेको खण्डमा नेपाल विद्युत प्राधिकरणलाई १०० प्रतिशत जरिवाना तिर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको थियो।

२.२ चुनौती तथा अवसरहरू

विद्युत क्षेत्रको वर्तमान अवस्था, आयोगको हालको अवस्था र ऐन तथा नियमावलीद्वारा आयोगलाई तोकिएको जिम्मेवारीहरूको मूल्याङ्कनका आधारमा आयोगमा देहाय बमोजिमका कमी कमजोरीहरू देखिएका छन् :

- क) आयोगको प्रस्तावित आर्थिक प्रशासन विनियमावली तथा कर्मचारी प्रशासन विनियमावलीउपर हालसम्म स्वीकृती प्राप्त नहुनु, जसको परिणामस्वरूप आयोगको प्राविधिक, प्रशासनीक, तथा वित्तीय क्षमता सिमित भएको छ।
- ख) आयोगको पूर्ण सञ्चालनका निमित्त आफ्नै कार्यालय वा स्थायी कर्मचारीसम्बन्धी व्यवस्था गर्न नसक्नु।
- ग) आयोगको अधिकार, भूमिका तथा जिम्मेवारीका सम्बन्धमा सरोकारवालाहरूलाई प्रभावकारी रूपमा जानकारी प्रदान गर्न असफल हुनु।
- घ) आयोगसमक्ष पेश गरिएका निवेदन, नियमाकिय उपकरण तथा दस्तावेजहरूको कार्यान्वयन तथा व्यवस्थापनमा चुनौती, साथै निर्णय प्रक्रियामा पारदर्शीताको अभाव।
- ङ) विद्युत क्षेत्र सुधार, प्रसारण सञ्जालमा खुला पहुँच, थोक प्रतिस्पर्धा र प्रसारण तथा वितरण (हिलिड) शुल्क निर्धारण लगायतका विषयमा सिमित वा अपर्याप्त गृहकार्य।
- च) नियामकको रूपमा आयोग विकसित भइरहेको अवस्थामा विद्युत उपभोक्ता महशुल, विद्युत खरिद सम्झौता, सार्वजनिक शेयर निष्कासनको पूर्व-स्वीकृति, लगायतका कानूनी व्यवस्थामा समयानुकुल पुनरावलोकन र संशोधन गर्न असमर्थता।
- क) विगत केहि वर्षको अवधिमा आयोगले सामना गर्नु परेका चुनौतीहरू तथा आर्जन गरेका अनुभवहरूले समग्र विद्युत क्षेत्रको रूपान्तरणमा आयोगको भूमिकाका सम्बन्धमा थप बनाएका छन्। आगामी दिनमा आयोगले बहन गर्नु पर्ने जिम्मेवारी तथा कार्यहरू बढ्दै गइरहेको अवस्थामा समय थप महत्वपूर्ण रहने छ। आयोगका लागि अवसर सिर्जना गर्ने बाटोहरू निम्नबमोजिम रहेको देखिन्छन्: रेगुलेटरी क्याप्चर (Regulatory Capture) तथा रेगुलेटरी शक (Regulatory Shock) जस्ता जोखिमहरू न्यूनीकरण गर्न नियामकीय गतिविधिहरू संवेदनशीलताका साथ कार्यान्वयन गर्ने।
- ख) नियामकीय गतिविधिहरूको उपयुक्त कार्यान्वयन तथा विद्युत क्षेत्र सुधारलाई बल दिन आवश्यक पर्ने प्राविधिक विज्ञताको प्राप्ति तथा व्यवस्थापन गर्ने।
- ग) आयोगको संचालनसँग सम्बन्धित स्थायी कर्मचारी, आर्थिक स्रोत, कार्यालय स्थान, आदि जस्ता विषयहरूमा आएका स्रोतसम्बन्धी बाधाहरूलाई हटाउने।
- घ) राज्य प्रशासन भित्र रही आयोगलाई सर्वसाधारणको दृष्टिकोणमा सान्दर्भिक, सक्षम र महत्वपूर्ण निकायको रूपमा स्थापित गर्ने।

ड) विभिन्न माध्यमबाट आयोगको निर्णय प्रक्रियालाई प्रभाव पार्ने सक्ने किसिमको दबाव, हस्तक्षेप तथा अनुचित प्रभाव जस्ता कार्यलाई निषेध गर्ने।

३. आयोगको मार्गचित्र

३.१ पृष्ठभूमि

सरोकारवाला, सेवाग्राही, सेवा प्रदायक, लगानीकर्ता, उपभोक्ता तथा सरकारका बीच विश्वास तथा भरोसा बढाउन र स्थायित्व कायम गराउनका लागि नियामकका गतिविधि पूर्वानुमान योग्य हुनुपर्छ। पुर्ववत रूपमा अनुमान गर्न सकिने नियामक कार्यहरूले व्यवसायहरूलाई योजना निर्माण तथा लगानी गर्न सहज स्थिति पैदा गर्दै अप्रत्याशित परिवर्तनका कारण हुने संचालनगत तथा वित्तीय जोखिमलाई कम गर्न सहयोग पुऱ्याउँछ। नियामकले आफ्नो प्राथमिकताहरू, समयरेखाहरू, र योजनाबद्ध पहलहरूको रूपरेखालाई समेटेर विस्तृत कार्ययोजना स्थापना गरी आगामी गतिविधिहरूका सम्बन्धमा पारदर्शी मार्गचित्र सरोकारवालाहरूलाई प्रचार गर्न सक्दछ। यस किसिमको प्रचारले नियामक प्रति सरोकारवालाका अपेक्षा व्यवस्थापन गर्न, नियामक लक्ष्यहरूसँग सरोकारवालाका प्रयासहरूलाई तादम्य मिलाउन र अनिश्चिततालाई कम गर्न मद्दत गर्दछ। यसबाहेक, कार्ययोजनाले नियामकलाई बहुमूल्य प्रतिक्रिया सङ्कलन गर्न, सरोकारवालाको सुझाव एवम् प्रतिक्रियालाई आफ्नो रणनीतिहरूमा समावेश गरी सक्रिय रूपमा सम्बोधन गर्न, र अन्ततः नियामकीय प्रक्रियाको समग्र प्रभावकारिता र विश्वसनीयता बढाउने कार्य गर्दछ।

नेपाल सरकारको सर्वोच्च सल्लाहकार निकाय, राष्ट्रिय योजना आयोगले (यस पश्चात “योजना आयोग” भनि सम्बोधन गरिएको) हालै मात्र आफ्नो आर्थिक वर्ष २०८१/८२ देखि २०८५/८६ सम्मको अवधिका लागी सोह्रौं योजना जारी गरेको छ। यस योजना उल्लेख भएबमोजिम जलविद्युत तथा वैकल्पिक स्रोतमार्फत जम्मा ३ हजार २ सय मेगावाट विद्युत राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिएको छ। यसैगरी, वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रको सहयतामा थप ८४ मेगावाट क्षमताको विकास भइसकेको भएता पनि राष्ट्रिय ग्रिडमा जोडिएको छैन। हाल नेपालका ९६.७ प्रतिशत घरधुरीले राष्ट्रिय ग्रिडबाट बिजुलीप्राप्त गर्छन् भने वैकल्पिक उर्जा स्रोतहरू समावेश गर्दा विद्युतको पहुँच भएका घरधुरीहरूको संख्या बढेर ९८ प्रतिशत पुग्दछ। राष्ट्रको कुल ऊर्जा खपतमा नवीकरणीय ऊर्जाको अंश ७.४ प्रतिशत रहेको छ।

उक्त योजनाका अनुसार, आ.व.२०७९/८० सम्ममा ६६ के.भी. र सोभन्दा बढी भोल्टेज स्तरका प्रसारण लाइनको कुल लम्बाइ ५ हजार ७ सय ४२ सर्किट किलोमिटर पुगेको छ, भने ग्रिड सबस्टेशनको कुल जडित क्षमता ८ हजार ८ सय ६७ एम.भी.ए. (मेगा भोल्ट एम्पायर) पुगेको छ। आ.व.२०७९/८० सम्म कुल विद्युत निर्यात १ हजार ४ सय ७८ गिगावाट आवर भई करिब नौ अर्ब रुपैयाँ बराबरको आम्दानी भएको छ। तथापि, सुखायाममा विद्युतको कमी भएको कारण राज्यद्वारा विद्युत निर्यात गरी आफ्नो माग धान्न पर्ने अवस्था रहेको छ।

उक्त योजनाले २०८५/८६ सम्ममा देशको जडित क्षमता बढाएर ११,७६९ मेगावाट (Mega Watt) र प्रतिव्यक्ति बिजुली खपत ७०० किलोवाट-घण्टा (kWh) सम्म पुऱ्याउने लक्ष्य राखेको छ। आगामी ५ वर्षभित्र विद्युत निर्यात ४५० मेगावाटबाट बढाएर ५ हजार ५ सय मेगावाटमा पुऱ्याउने लक्ष्य समेत राखिएको छ। यो योजनाले निजी क्षेत्रको सहभागितालाई बढावा दिई विद्युत व्यापारलाई प्रोत्साहन गर्दै आगामी १२ वर्षभित्र २८,५०० मेगावाट विद्युत उत्पादन गर्न सक्ने पूर्वाधारको विकास गर्ने परिकल्पना गरेको छ। यसका अतिरिक्त, यस दस्तावेजले ऊर्जा सुरक्षा तथा ग्राहस्थ वर्गको विद्युत खपत वृद्धिको लक्ष्य प्राप्तिको महत्वलाई समेत विशेष जोड दिएको छ।

आयोगका प्रथम पदाधिकारीद्वारा २०७६ बैशाखमा पदभार ग्रहण गरेपश्चात संचालनमा आएको आयोगले हालै मात्र आफ्नो स्थापनाको पाँच (५) वर्ष सम्पन्न गरेको छ। तत्कालिन, अध्यक्ष तथा सदस्यको कार्यकाल सकिए पश्चात आयोगका अध्यक्ष र सदस्यहरूको नाम सिफारिस गर्न ऐन बमोजिम सिफारिश गर्न मन्त्रालयद्वारा एक समिति गठन गरिएको थियो। उक्त सिफारिश समितिले सबै उम्मेदवारहरूका आवेदनहरूको छानबिन गरी, छनोट गरिएका सम्भावित उम्मेदवारहरूद्वारा प्रस्तावित कार्ययोजना तथा प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन गराई, आयोगका अध्यक्ष र सदस्यहरूको नियुक्तिका लागि सरकारलाई सिफारिस गरेको थियो। त्यसै अनुरूप, नेपाल सरकारद्वारा मिति १० असार २०८१ मा आयोगका अध्यक्षका रूपमा डा. राम प्रसाद धिताल तथा सदस्यका रूपमा डा. मधुसूदन अधिकारी र डा. झमक प्रसाद शर्मालाई नियुक्त गरेको हो। यसै क्रममा, श्री गौतम डंगोल भने आयोगका सदस्यको पदमा पहिलेदेखि बहाल रही आउनुभएको थियो। तसर्थ, हालको अवस्थालाई विश्लेषण गरी ऐन तथा नियम एवम् नेपाल सरकारको नीतिहरूको मर्म अनुकूल आयोगको एक रणनीतिक योजना बनाउनको निम्ति यो उपयुक्त समय मात्र सकिन्छ। त्यसै अनुरूप, यो मार्गचित्र सरकारका नीतिहरू, विशेष गरी १६औं योजनामा प्रतिबिम्बित गरिएका नीतिहरूलाई मध्यनजर गर्दै अध्यक्षलगायत सबै सदस्यहरूको प्रस्तावित कार्ययोजनासमेतलाई समावेश गरी निर्माण गरिएको हो।

३.२ आयोगको दूरदृष्टि

निष्पक्ष तथा सन्तुलित तवरले उपभोक्ता तथा सेवाप्रदायकहरूको हितमा कार्य गर्दै राष्ट्रको विद्युत क्षेत्रमा प्रतिष्ठित तथा विश्वसनीय नियामक निकायको रूपमा विकसित हुनु आयोगको दूरदृष्टि रहेको छ।

३.३ आयोगको ध्येय

आयोगलाई सक्रिय, खुला, पारदर्शी, उत्तरदायी र सक्षम नियामकको रूपमा स्थापना गर्न आन्तरिक कार्यका साथै नियामक कार्यहरूमा सुधारका लागि निर्देश गर्ने ध्येय लिइएको छ।

३.४ आयोगका मार्गनिर्देशक सिद्धान्त

आयोग पाँच (५) वटा मार्गनिर्देशक सिद्धान्तहरू पारदर्शिता, निष्पक्षता, जवाफदेहिता, अग्रसक्रियता र प्रतिक्रियाशीलताका अनुसार सञ्चालन हुन प्रयत्नशील रहनेछ।

चित्र २ आयोगका मार्गनिर्देशक सिद्धान्तहरू

३.४.१ पारदर्शिता

आयोगद्वारा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको कार्यान्वयन, आवधिक खुलासा, सरोकारवालासँग निरन्तर परामर्श तथा आयोगका गतिविधिसम्बन्धी सूचनामा सहज पहुँचको माध्यमबाट आफ्ना दैनिक क्रियाकलापमा पारदर्शिता अपनाउनेछ।

३.४.२ निष्पक्षता

आयोगले पूर्वाग्रह रहित तथा प्रमाणमा आधारित न्यायोचित निर्णय गर्नुका साथै सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूको लागि समान खेल मैदान सिर्जना गर्न प्रयत्न गरी आफ्नो निष्पक्षता प्रदर्शन गर्नेछ।

३.४.३ उत्तरदायित्व

आयोगद्वारा स्पष्ट नियामक उपकरणहरू जारी गरी सशक्त कार्यान्वयन गर्नुका साथै उपभोक्ता हितलाई दिगो रूपमा सुनिश्चित गर्ने नियामक अभ्यासहरू स्थापित गरी जवाफदेहीता कायम गरिनेछ।

३.४.४ अग्रसक्रियता

आयोगले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने विषयहरूमा व्यवस्थित तथा अग्रिम रूपमा अनुसन्धान तथा खोज गराउँदै भविष्यमा गरिने निर्णय प्रक्रियालाई सघाउ पुर्याई अग्रसक्रियता देखाउनेछ।

३.४.५ प्रतिक्रियाशीलता

आयोगद्वारा विद्युत क्षेत्रका सम्भावित समस्याहरू तथा उब्जिन्दै गरेका आवश्यकताहरूको पहिचान गर्न समयानुकूल र उपयुक्त प्रयास गर्दै तिनको सम्बोधन गर्न आवश्यक उपकरण तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दै आफ्नो प्रतिक्रियाशीलताको परिचय दिनेछ।

३.५ उद्देश्य

यस मार्गचित्रको उद्देश्य सरकारको नीतिलाई प्रभावकारी रूपले अवलम्बन गर्ने, सेवा प्रदायकको वित्तीय सशक्तता सुनिश्चित गर्ने, लगानीकर्ताको लगानी सुरक्षा गर्ने र उपभोक्ताको हक हित रक्षा गर्न नियामकीय व्यवस्थाको सशक्तिकरण गर्नु रहेको छ।

विद्युत नियमन आयोगको भावी मार्गचित्र (२०८१-२०८६)

आ.व. २०८१/८२ का मुख्य लक्ष्यहरू

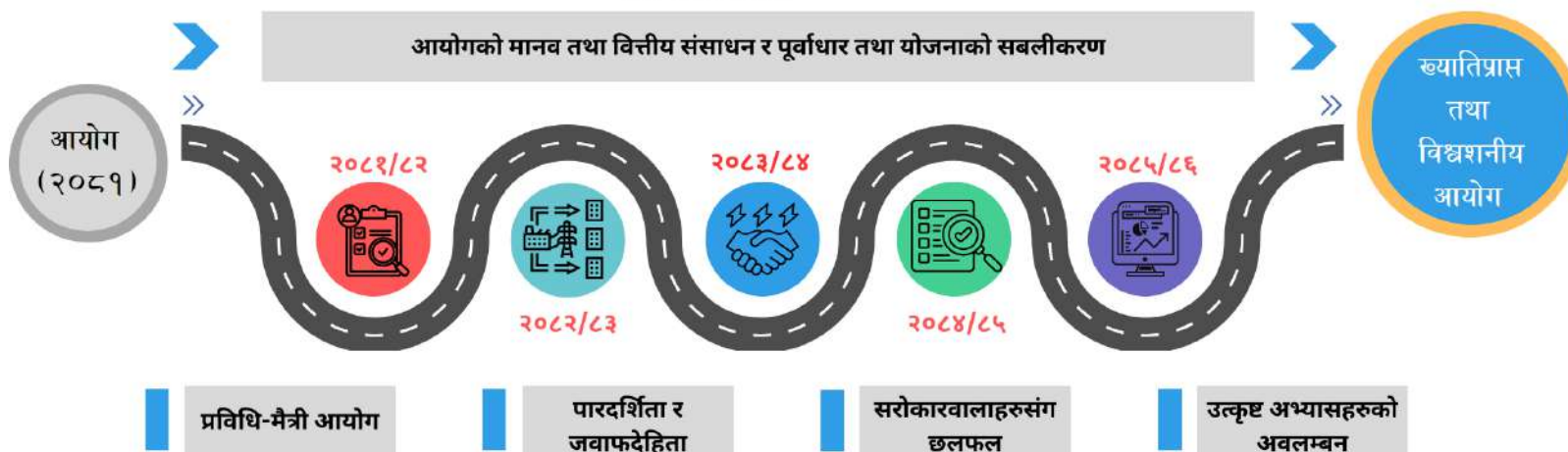
- आन्तरिक प्रणाली निर्माण तथा नियमनकारी गतिविधिको
- विवाद समाधान सम्बन्धी विनियमावली
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली सम्बन्धी विनियमावली
- महसुल सम्बन्धी अध्ययन (भण्डारण आयोजनाबाट उत्पादित विद्युतको महसुल, Progressive र Regressive महसुल, स्मार्ट मिटरहरू पाइलट अध्ययन)

आ.व. २०८३/८४ का मुख्य लक्ष्यहरू

- उत्पादन र वितरणको महसुल निर्धारण सम्बन्धी Framework
- नयाँ विद्युत आयोजनाहरूको विद्युत खरिद सम्झौता तथा विद्युत खरिद बिक्री दर सम्बन्धी निर्देशिका
- दोस्रो चरणमा रहेका विद्युत आयोजनाहरूको विद्युत खरिद सम्झौता तथा विद्युत खरिद बिक्री दर सम्बन्धी निर्देशिका
- अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिहरूको व्यावसायिक सुशासन सम्बन्धी निर्देशिका

आ.व. २०८५/८६ का मुख्य लक्ष्यहरू

- पुनरावलोकन तथा अनुगमन
- आयोगको स्थिरता (Stability)

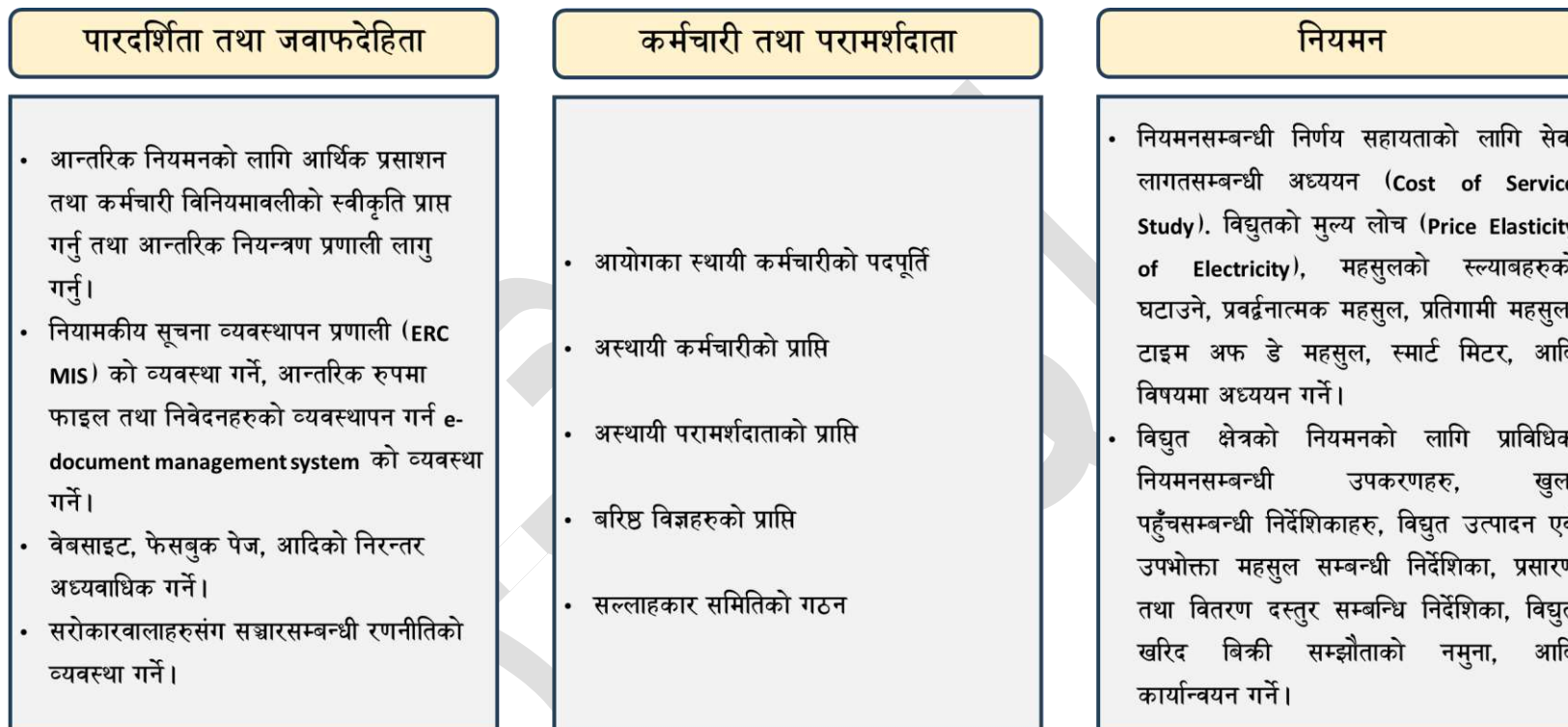
आ.व. २०८२/८३ का मुख्य लक्ष्यहरू

- प्रशारण सञ्जालमा खुल्ला पंहुच तथा व्हीलिङ शुल्क सम्बन्धी निर्देशिका
- वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको सेवा-लागत सम्बन्धी अध्ययन
- सामुदायिक वितरणको दिगोपना सम्बन्धी अध्ययन

आ.व. २०८४/८५ का मुख्य लक्ष्यहरू

- नियमन सम्बन्धी भावी सुधारका लागि अनुसन्धान तथा प्रमाण पुष्टि गर्ने गतिविधिहरू
- नियामकीय लेखा प्रणाली
- वितरण संहिता
- विद्युतको थोक तथा खुद्रा बजार सञ्चालन सम्बन्धी अध्ययन

चित्र ३ विद्युत नियमन आयोगको भावी मार्गचित्र

चित्र ४ विद्युत नियमन आयोगको तत्कालको प्राथमिकता (आगामी एक वर्षको लागि)

३.६ प्राथमिकताहरू

विद्युत क्षेत्रको हालको अवस्था, आयोगको वर्तमान स्थिति, कमी कमजोरी तथा सामना गर्नु परेका चुनौतीहरूको मुल्याङ्कन गर्दा ऐन तथा नियमावलीले आयोगलाई निर्दिष्ट गरेका जिम्मेवारीको आधारमा आयोगले आगामी पाँच (५) वर्षमा देहायबमोजिमका प्राथमिकताहरू निर्धारण गरेको छः

३.६.१ आन्तरिक प्राथमिकताहरू

- क. आयोगलाई प्राविधिक, आर्थिक, संरचनागत एवम् कार्यगत रूपमा स्वतन्त्र एवं सक्षम नियामक निकायको रूपमा स्थापित गर्नु।
- ख. आयोगको आन्तरिक संचालन तथा सेवा प्रवाहमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको अनुसरण गर्नु /गराउनु।
- ग. पारदर्शिता, जवाफदेहिता तथा आयोगप्रति सेवाग्राहीको भरोसा वृद्धि गर्न स्पष्ट पद्धति लागु गराउनु।

३.६.२ नियामकीय प्राथमिकताहरू

- क. आवश्यक प्राविधिक मापदण्ड, कार्यविधि तथा निर्देशन एवम् तिनमा समयानुकूल संशोधन गरी विद्युत प्रणालीको सुरक्षित र भरपर्दो सञ्चालन सुनिश्चित गराउनु।
- ख. विद्युत उत्पादनकर्ताबाट विद्युतको प्रतिस्पर्धात्मक खरिदसम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयन तथा विद्युत व्यापार मार्फत विद्युतको थोक प्रतिस्पर्धाको स्थिति सुधार गर्नु।
- ग. नेपालमा उत्पादित बिजुलीको आन्तरिक तथा सीमापार विद्युत व्यापार बढाउने प्रयोजनका निमित्त प्रसारण सञ्जालमा खुला पहुँचको व्यवस्था गर्नु।
- घ. थप पारदर्शी, व्यवस्थित तथा लागत प्रतिबिम्बित उपभोक्ता महसुलसम्बन्धी व्यवस्था स्थापित गरी सेवाप्रदायकहरूको वित्तीय दिगोपन समेत सुनिश्चित गर्नु।
- ङ. विद्युत क्षेत्र सुधार र नियमनसम्बन्धी विषयमा निर्णय सहायता एवम् नेपाल सरकारलाई नीतिगत सिफारिस गर्ने कार्यलाई थप सशक्त बनाउन विभिन्न शैक्षिक संस्था, प्रवृद्ध समूह तथा विज्ञहरूसँग साझेदारी गर्नु।
- च. विवाद समाधानसम्बन्धी उपयुक्त संयन्त्रको निर्माण गर्नु।

४. मार्गचित्रको कार्ययोजना

यस मार्गचित्रमा आयोगका संस्थागत प्राथमिकताका साथै नियामकीय प्राथमिकताहरू सम्बन्धी कार्ययोजनाहरू समावेश गरिएको छ। कार्ययोजनाहरू सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहायबमोजिम रहेका छन्:

४.१ संस्थागत प्राथमिकताहरू सम्बन्धी कार्ययोजना

अन्तरिक अथवा संस्थागत प्राथमिकताका सन्दर्भमा देहायबमोजिमका कार्य गरिनेछः

४.१.१ कर्मचारीको नियुक्ति

- क. आयोगको कर्मचारी प्रशासन विनियमावली अर्थ मन्त्रालयबाट स्वीकृत गराई नेपाल सरकारद्वारा स्वीकृत आयोगको संज्ञात्मक संरचना अनुरूप कार्यसञ्चालनका लागि आवश्यक कर्मचारी लोक सेवा आयोगबाट पदपूर्ति गराउन आवश्यक सबै कार्य गर्ने।
- ख. स्थायी कर्मचारी पदपूर्ति नभएसम्म लोकसेवा आयोगद्वारा पहिचान गरिएका वैकल्पिक उम्मेदवारहरूलाई अस्थायी करारमा नियुक्त गरिनेछ। यसका अतिरिक्त, आयोगको किफायती संचालनलाई सुनिश्चित गर्न केहि मात्रामा करारमा कर्मचारी नियुक्त गरिने।
- ग. आयोग पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन गर्न दीर्घकालीन रूपमा आवश्यक पर्ने सबै कर्मचारी अटाउने गरी संज्ञात्मक संरचनाको पुनर्संरचना गर्ने र थप कर्मचारीको नियुक्ति गर्ने।

४.१.२ कार्यालय स्थानान्तरण

पूर्ण रूपमा आयोगको कार्यसञ्चालन गर्न पर्याप्त हुने स्थानमा आयोगको कार्यालय स्थानान्तरण गर्ने।

४.१.३ नियमित सञ्चालन प्रक्रिया (Standard Operating Procedure) तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली (Internal Control System) सम्बन्धी विनियमावली जारी गर्ने

आयोगका दैनिक काम कारवाहीहरूलाई व्यवस्थापन गर्न तथा प्रक्रियागत अस्पष्टता हटाउन आयोगले नियमित सञ्चालन प्रक्रिया (Standard Operating Procedure) सम्बन्धी विनियमावली निर्माण गर्नेछ। त्यसै गरी, कर्मचारी, पदाधिकारीहरूको दैनिक गतिविधिहरूको दायरा, सञ्चार सम्बन्धी व्यवस्था, गतिविधिको निगरानी एवम् नियन्त्रण, आदि सम्बन्धी व्यवस्था गर्न आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली (Internal Control System) सम्बन्धी विनियमावली जारी गर्नेछ।

४.१.४ क्षमता अभिवृद्धि तथा ज्ञान व्यवस्थापन

- क. कर्मचारी पदाधिकारीहरूको लागि क्षमता वृद्धिको लागि ज्ञान व्यवस्थापन एवम् क्षमता विकासका सम्बन्धमा आयोगको आन्तरिक नीति तर्जुमा गरी लागु गर्ने।
- ख. आयोगका पदाधिकारी एवम् कर्मचारीहरूको क्षमता विकासका लागि आन्तरिक नीति अन्तर्गत रही वार्षिक क्यालेन्डर निर्माण गर्ने र सो अनुसार क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू आयोजना गर्ने/ अन्य राष्ट्रिय एवम् अन्तरराष्ट्रिय निकायद्वारा आयोजित कार्यक्रममा संलग्न हुन पठाउने।
- ग. आयोग भित्र राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रिय जर्नलहरूको पुस्तकालय, अभिलेख, आदि को निर्माण गर्ने तथा दुई-पक्षीय तथा बहु-पक्षीय नियामकीय मञ्च एवम् एजेन्सीहरूको सदस्यता प्राप्त गर्ने।

४.१.५ आर्थिक प्रशासन विनियमावलीको स्वीकृति

आयोगले निर्माण गरी स्वीकृतिको लागि अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरेको आर्थिक प्रशासन विनियमावली अर्थ मन्त्रालयमा विचाराधीन रहेकोमा सो को स्वीकृतिको लागि आवश्यक सबै प्रक्रिया पूरा गर्ने।

४.१.६ विद्युतसम्बन्धी निकायहरु बीच समन्वय वृद्धि गर्ने

क. अन्तरनिकाय समन्वयको निम्ति आयोगले आयोगका देहायबमोजिमका समन्वयकारी बैठक त्रैमासिक रूपमा संचालन गर्ने छः

अ) मन्त्रालय तथा आयोग बीचको बैठक

आ) ने.वि.प्रा., राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड कम्पनी तथा अन्य सार्वजनिक क्षेत्रका अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिहरु तथा आयोग बिचको बैठक,

ई) स्वतन्त्र विद्युत उत्पादक तथा आयोग बीचको बैठक

यस्ता समन्वय समिति आवश्यकता बमोजिम एक पटक भन्दा बढी पनि आयोजना गर्न सकिने छ।

ख. आयोगले विद्युत विकाससँग सम्बन्धित विभिन्न नियामकहरु जस्तै विद्युत विकास विभाग, नेपाल धितोपत्र बोर्ड, कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालय, नेपाल बीमा प्राधिकरण र नेपाल राष्ट्र बैंक सँग कम्तिमा वार्षिक रूपमामा छलफल कार्यक्रम आयोजना गरी विद्युत नियमन तथा विकास सम्बन्धी विषयमा समन्वय गर्ने।

ग. आयोगद्वारा विद्युत ग्रिड संहिता, २०८० मा गरिएको व्यवस्थाबमोजिम ग्रिड संहिता व्यवस्थापन समितिको बैठक नियमित रूपमा गर्ने।

घ. आयोगले ऊर्जा क्षेत्र र नियामक निकाय सम्मिलित अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चको सदस्यता प्राप्त गर्नेछ।

ङ. शैक्षिक संस्थाहरूसंगको संयोजनमा प्रशिक्षार्थि, इन्टर्नशिप तथा ज्ञान आदान प्रदान, आदि सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने र नियामकीय उपकरण निर्माणका लागि प्रमाण/तथ्य सिर्जनाका निमित्त प्रवृद्ध समूह तथा शैक्षिक संस्थासँग नियमित रूपमा सहकार्य गर्ने।

च. कम्तिमा अर्धवार्षिक रूपमा विद्युत क्षेत्रका अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिहरु एवम् ठुला उपभोक्ताहरु एवम् उपभोक्ताका प्रतिनिधि संस्थालाई नियामकीय विषयहरुमा प्रशिक्षण दिन एवम् नियमनसम्बन्धी विषयमा राय, सल्लाह एवम् सुझाव प्राप्त गर्न कार्यक्रमहरु आयोजना गर्ने। उल्लेखित बाहेक अन्य निकायका प्रतिनिधिहरुलाई समेतलाई आवश्यकता अनुसार आमन्त्रित गर्न सकिने।

४.१.७ सल्लाहकार समितिको गठन

नेपाल सरकारका पूर्व सचिवहरु/ पूर्व कुटनीतिज्ञ, अन्तरराष्ट्रिय विज्ञहरु, राष्ट्रिय विषय विज्ञ, आदिहरु समावेश हुने गरी एक सल्लाहकार समिति निर्माण गर्ने र कम्तिमा अर्धवार्षिक रूपमा त्यस्तो सल्लाहकार समितिको बैठक आयोजना गर्ने।

४.१.८ पारदर्शिता एवम् उत्तरदायित्व अभिवृद्धिसम्बन्धी गतिविधि

सरोकारवालाहरूको सूचनाको हक सुनिश्चित गर्दै आयोगप्रतिको विश्वास वृद्धि गर्न तथा निर्णय प्रक्रियामा प्रत्यक्ष सरोकारवालाहरूको भूमिका सुनिश्चित गर्न देहाय बमोजिमका गतिविधिहरू आयोगले गर्नेछः

- क. तत्कालका लागि नेपाल सरकारले लागु गरेको Government Integrated Office Management System (GIOMS) कार्यान्वयन गर्ने र अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिहरू सँग सूचना आदान प्रदानका निमित्त सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (ERC Information Management System) लागु गर्दै आयोगलाई क्रमशः पूर्णरूपमा कागजरहित संस्था बनाउनेतर्फ उन्मुख हुने,
- ख. आयोगले नयाँ नियामकीय उपकरण जारी गर्दा अथवा प्रचलित नियामकीय उपकरण संसोधन गर्दा कारण उल्लेख गरी “Statement of Reasons” सहित जारी गर्ने,
- ग. कोष प्रयोगका निमित्त आन्तरिक मापदण्डहरू स्थापित गर्न कोष प्रयोगसम्बन्धी निर्देशिका तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने।
- घ. आयोगको आधिकारिक वेबसाइटमार्फत आवधिक खुलासासम्बन्धी व्यवस्था गरी सरोकारवालाको सूचनाको अधिकार सुनिश्चित गर्ने।
- ङ. आयोगका प्रवक्ता एवम् सूचना अधिकारी नियुक्त गरी सो को सूचना आयोगको वेबसाइटमा राख्ने,
- च. उपभोक्ता एवम् सरोकारवालाहरूको गुनासो व्यक्त गर्नको निमित्त सूचना प्रविधिमा आधारित संयन्त्र निर्माण गर्ने,
- छ. आयोगका सबै काम-कारवाही, आय-व्ययको स्थिति, निर्णयहरू, आदि वेबसाइटमा आवधिक रूपमा अध्यावधिक गराउने,
- ज. विद्युत क्षेत्रमा लगानी, उपभोक्ता विद्युत महसुल, विद्युतीय सुरक्षा, आदि जस्ता विषयमा उपभोक्ता एवम् सरोकारवालाहरूको शिक्षाको लागि सूचना, शिक्षा तथा संवाद (Information, Education and Communication) सम्बन्धी सामग्रीहरूको निर्माण गर्ने,
- झ. विद्युत आपूर्ति, सुरक्षा तथा विद्युत सेवा प्रदायकको सेवास्तर सम्बन्धी राय, सुझाव तथा गुनासो प्राप्त गर्न प्रत्येक प्रदेशमा आवधिक रूपमा सार्वजनिक सुनुवाइको आयोजना/संचालन गर्ने।
- ञ. आवश्यक परेको खण्डमा सूचना प्रविधिको मध्यमबाट समेत सार्वजनिक सुनुवाइ गर्न सक्ने व्यवस्था गर्नुका साथै आवश्यकता बमोजिम इ-सुनुवाइ (E-Hearing) तथा इ-अदालत (E-Court) सम्बन्धी व्यवस्था समेत गर्ने।
- ट. आयोगमा अन्तरिक सुशासन कायम गर्न गुनासो समाधान र सूचनादाता (Whistleblower) को संरक्षणसम्बन्धी नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने,
- ठ. अन्य प्रदेशमा कार्यालयको आवश्यकताका सम्बन्धमा विश्लेषण गरी आवश्यक कदम चाल्ने।

४.२ नियामकीय प्राथमिकताहरू सम्बन्धी कार्ययोजना

नियामक प्राथमिकताहरू अन्तर्गत आयोगद्वारा देहायबमोजिमका गतिविधिहरू अनुसरण गरिनेछः

४.२.१ प्राविधिक व्यवस्थापन

क्र. सं.	आयोगका गतिविधिहरू	विवरण	आवश्यकता / कानूनी आधार	नेपाल सरकारको नीतिगत/कानूनी पहलकदमीको आवश्यकता	बाह्य विज्ञताको आवश्यकता
१	नेपाल विद्युत ग्रीड संहिता, २०८० को पुनरावलोकन र कार्यान्वयन गर्ने।	नेपाल विद्युत ग्रीड संहिता, २०८० को कार्यान्वयन गरी र त्यसका प्रावधानहरूको पुनरावलोकन गर्ने र आवश्यकता अनुसार तिनको संसोधन गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४	छैन	छ
२	वितरण संहिताको निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्ने।	वितरण प्रणालीमा जडान हुँदा तथा जडान पश्चात संचालनको क्रममा अपनाउनु पर्ने मापदण्ड (criteria), वितरण प्रणालीको संचालन गर्ने निकायको जिम्मेवारी, वितरण प्रणाली योजना निर्माण, आदिको व्यवस्था गर्न वितरण संहिताको निर्माण गर्ने।	दफा १२ (क) तथा १२ (ग)	छैन	छ
३	बदलिँदो विद्युत क्षेत्रको परिदृश्य अनुसार विद्युत प्रणाली सञ्चालकको दायित्व निर्धारण गर्ने।	बहु खरिदकर्ता सहितको विद्युत बजारका लागि विद्युत प्रणाली सञ्चालकको निष्पक्ष भूमिका ग्राह्य हुने हुँदा सो अनुसार विद्युत प्रणाली सञ्चालकको दायित्व नेपाल विद्युत ग्रीड संहिता, २०८० मा स्पष्ट गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १२ (घ)	छैन	छ
४	अल्पकालीन, मध्यकालीन एवम् दीर्घकालीन विद्युत माग प्रक्षेपण गराउने र आवधिक रूपमा सोलाई अध्यावधिक गर्दै लैजाने।	वितरण अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिले विद्युतको अल्पकालीन, मध्यकालीन एवम् दीर्घकालीन माग धान्न खरिद गर्नु पर्ने विद्युतको आवश्यकता प्रक्षेपण तथा आवधिक रूपमा उक्त प्रक्षेपणलाई निरन्तर परिमार्जन गर्न लगाउने।	निर्णय सहायता सम्बन्धी	छैन	छ

५	वितरण अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिले खरिद गर्ने विद्युतको आपूर्ति मिश्रण (Supply Mix) निर्धारण गर्न अध्ययन गर्ने/गराउने।	ऊर्जा सुरक्षाको सुनिश्चितता गर्न नदि प्रवाही जलविद्युत (RoR type Hydropower), अर्धजलासययुक्त जलविद्युत (PRoR type Hydropower), भण्डारण क्षमता सहितका जलविद्युत (Storage Hydropower), व्यावसायिक सौर्यविद्युतीय ऊर्जा (Utility Scale Solar PV), आयात (Import), अन्य स्रोत, आदि बाट आपूर्ति गर्नु पर्ने विद्युतको अनुपात निर्धारण गर्ने।	निर्णय सहायता सम्बन्धी	छैन (स्पष्ट गराइए उचित हुने)	छ
६	वितरण अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिले खरिद गर्ने यथाशक्य कम लागतमा आवश्यक विद्युत खरिद गर्ने योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गराउने।	कार्ययोजनाको गतिविधि नं. ५ मा उल्लेखित विद्युत समिश्रण प्राप्त गर्न दीर्घकालीन विद्युत खरिद सम्झौता (Long Term PPA), मध्यकालीन (Medium Term PPA) तथा अल्पकालीन विद्युत बजार (Short Term Market) मार्फतबाट यथाशक्य न्यून दरमा विद्युत खरिद गर्न निर्देशिका तयार गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १२ (च) तथा १३ (घ)	छैन	छ

४.२.२ अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले प्राप्त गर्ने दर निर्धारण

क्र. सं.	आयोगका गतिविधिहरू	विवरण	आवश्यकता / कानूनी आधार	नेपाल सरकारको नीतिगत/कानूनी पहलकदमीको आवश्यकता	बाह्य विज्ञताको आवश्यकता
७	महसुल सुधार सम्बन्धी आवश्यक अध्ययन गर्ने।	रेगुलेटरी स्याण्डबक्सिङ (Regulatory Sandboxing) मार्फत प्रवर्द्धनात्मक महसुल, गतिशील महसुल, प्रतिगामी (Regressive) महसुल निर्धारण आदि विषयका साथै महशुल स्ल्याबको संख्या घटाउने, महसुलको लोच (Elasticity), विजुली खपतमा सुधार, परम्परागत उर्जा इन्धनको प्रतिस्थापन लगायतका विषयमा अध्ययन गर्ने।	निर्णय सहायता सम्बन्धी	छैन	छ

८	वितरण अनुमतिपत्र प्राप्तहरूको सेवा सञ्चालन लागत सम्बन्धी अध्ययन गर्ने।	वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिहरूले विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रमा प्रत्येक भोल्टेज क्षमताबाट विद्युत सेवा प्राप्त गर्ने विभिन्न वर्गका उपभोक्ताहरूलाई सेवा प्रदान गर्दा लाग्ने लागत तथा अन्तर वर्गीय छुटको अवस्था बुझ्न अध्ययन गर्ने।	निर्णय सहायता सम्बन्धी		
९	वृहत उपभोक्ता महसुल निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्थालाई तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने।	विद्युत महसुल निर्धारण गर्दा आयोगले प्राप्त गरेको अनुभवका आधारमा र अन्तरराष्ट्रिय पद्धतिसंग तादम्यता ल्याउन उपभोक्ता महसुल निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्थालाई परिष्कृत गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १३ (१) (क)	छैन	छ
१०	विद्युत खरिद बिक्री सम्झौताको नमुना (Template) तयार पार्ने।	विद्युत खरिद बिक्री सम्झौतामा एकरूपता ल्याउन वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले विद्युत खरिद गर्दा प्रयोग हुने विद्युत खरिद बिक्री विद्युत खरिद बिक्री सम्झौताको नमुना (Template) तयार पार्ने।		छैन	छ
११	निर्माणअघि आयोजनाहरूसंग गरिने विद्युत खरिद बिक्रीलाई प्रतिष्पर्धात्मक बनाउन नयाँ निर्देशिका तयार गर्ने।	कार्ययोजना नं. ५ अनुरूप वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले विद्युत खरिद गर्दा प्रतिष्पर्धात्मक रूपमा विद्युत खरिद दर निर्धारण गर्ने आधार तथा मापदण्डहरू समेत तोक्ने गरी हालको विद्युत खरिद बिक्री तथा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले पालना गर्नु पर्ने शर्तहरूसम्बन्धी विनियमावली, २०७६ को विकल्पमा वृहत विद्युत खरिद बिक्रीसम्बन्धी निर्देशिका तयार पार्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १३ (१) (ख), १३ (१) (ग) तथा १४ (ख)	छैन	छ
१२	दोश्रो चरणको विद्युत खरिद बिक्री सम्झौतासम्बन्धी निर्देशिका तयार गर्ने।	विद्युत खरिद बिक्री सम्झौताको अवधि सकिएका तर अनुमतिपत्रको अवधि नसकिएका अथवा, विद्युत खरिद बिक्री सम्झौता कायम रहे पनि विद्युत खरिद बिक्री दर पुनरावलोकन गर्नु पर्ने अवस्थामा रहेका विद्युत उत्पादन अनुमतिपत्रको विद्युत खरिद बिक्री दरसम्बन्धी आधार तथा मापदण्डहरू समेत तोक्ने गरी निर्देशिका तयार पार्ने।		छैन	छ
१३	प्रसारण दस्तुर (Transmission Wheeling Charge) तथा वितरण दस्तुर (Distribution	विद्युत प्रसारण तथा वितरण सञ्जालमा खुल्ला पहुँच कार्यान्वयन गर्न र विद्युत प्रसारण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिलाई व्यावसायिकता प्रदान गर्न आयोगले प्रसारण दस्तुर (Transmission Wheeling	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १३ (१) (ड)	छैन	छ

	Wheeling Charge) निर्धारण सम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने।	Charge) तथा वितरण दस्तुर (Distribution Wheeling Charge) निर्धारण गर्ने आधार र प्रक्रिया तोकी निर्देशिका जारी गर्ने।			
१४	ब्याट्री ऊर्जा भण्डारण प्रणाली (Battery Energy Storage System) को ऊर्जा खरिद र दर निर्धारण सम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने।	वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले ब्याट्री ऊर्जा भण्डारण प्रणाली (Battery Energy Storage System) बाट विद्युत खरिद गर्न सक्ने अवस्था (Criteria), विद्युत खरिद दर निर्धारण गर्ने आधार सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन गरी बेग्लै निर्देशिका जारी गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १३ (१) (ख)	छैन	छ

४.२.३ प्रतिस्पर्धा तथा उपभोक्ता हित संरक्षण

क्र. सं.	आयोगका गतिविधिहरू	विवरण	आवश्यकता / कानूनी आधार	नेपाल सरकारको नीतिगत/कानूनी पहलकदमीको आवश्यकता	बाह्य विज्ञताको आवश्यकता
१५	प्रसारण प्रणाली (Transmission Network) मा खुल्ला पहुँचसम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने।	प्रसारण प्रणालीमा खुल्ला पहुँच प्राप्त गर्न आवश्यक योग्यता तथा प्राथमिकता, खुल्ला पहुँचको निवेदन लिने संस्था, निवेदनको प्रक्रिया, निवेदनको स्वीकृति, विवाद समाधान, आदि प्रक्रियागत एवम् प्राविधिक प्रावधानहरू सहितको निर्देशिका जारी गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ को दफा १४ (ज)	छ (आवश्यक पहलकदमी भइसकेको)	छ
१६	अन्तरदेशीय विद्युत व्यापारसम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने।	नेपालका विद्युत उत्पादन अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति, व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति एवम् वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले सिधै अन्तरराष्ट्रिय बजारमा विद्युत विक्री गर्न सक्ने मार्गप्रशस्त गर्न अन्तरदेशीय विद्युत व्यापारसम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १२ (ज)	छ	छ
१७	विद्युत नियमन आयोगको नागरिक बडापत्रको व्यवस्था गर्ने।	विद्युत नियमन आयोगले दिने सेवा, सरदर सेवा अवधि, सेवा प्रदान गर्ने अधिकारी एवम् गुनासो सुन्ने अधिकारीको व्यवस्था सहितको नागरिक बडापत्र जारी गरी आयोग प्राङ्गणमा राख्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ को दफा १४ (क)	छैन	छ

१८	विद्युत उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धि निर्देशिका, २०८० को पुनरावलोकन र सशक्त कार्यान्वयन।	<ul style="list-style-type: none"> विद्युत सेवा बन्द गर्ने पने अवस्थाहरु र त्यस्ता अवस्थामा सेवा बन्द गर्दा कस्ता उपभोक्ताको विद्युत सेवा पहिले बन्द गरिने, त्यस्तो सेवा कति अवधिसम्म लगातार बन्द हुन सक्ने, यसरी सेवा बन्द गर्नुअघि कसरी सूचना दिने, त्यस्तो सूचनाको व्यहोरा के हुने, आदि जस्ता विषय विद्युत उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी निर्देशिका, २०८० मा पुनरावलोकन गरी थप गर्ने। विद्युतजन्य दुर्घटनाहरु कम गर्न तथा विद्युत जन्य जोखिम न्यूनीकरण गर्न विद्युत वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले अपनाउनु पर्ने सुरक्षास्तरको मापदण्ड विद्युत उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी निर्देशिका, २०८० मा थप गर्ने। विद्युत सेवा बन्द हुने सूचनासम्बन्धी हक, क्षतिपूर्ति एवं जरिवानाको विषय, आदि विषयहरुलाई बाध्यकारी रूपमा कार्यान्वयन गराउने हिसाबले विद्युत उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धि निर्देशिका, २०८० लाई पुनरावलोकन गर्ने। 	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ को दफा १४ (क) तथा दफा १२ (ङ)	छैन	छ
१९	विद्युतमा खुद्रा प्रतिस्पर्धा सहितको विद्युत बजारको कार्यान्वयनको मोडेल बारे अध्ययन गर्ने।	नेपालमा उपभोक्ताले आफ्नो विद्युत आपूर्तिकर्ता रोज्न मिल्ने किसिमको खुद्रा प्रतिस्पर्धा सहितको बजार कार्यान्वयनको लागि उपयुक्त विकल्प एवम् विधिहरुका सम्बन्धमा अध्ययन गर्ने।	निर्णय सहायता सम्बन्धी	छैन	छ
२०	थोक प्रतिस्पर्धी बजारको आवश्यकता एवम् कार्यान्वयन मोडेल बारे अध्ययन गर्ने।	नेपालमा पावर एक्सचेन्ज, ओ.टि.सी. प्ल्याटफर्म, आदि जस्ता थोक प्रतिस्पर्धी बजारको आवश्यकता एवम् सम्भाव्यता बारे अध्ययन गर्ने र नेपाल सरकारलाई नीतिगत सिफारिस गर्ने र आवश्यक नियामकीय उपकरण जारी गर्ने।	निर्णय सहायता सम्बन्धी	छैन	छ
२१	व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले पालना गर्नु पर्ने	व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले विद्युत व्यापारसम्बन्धी कार्य गर्दा प्राप्त गर्ने मूल्य अन्तर (ट्रेडीङ मार्जिन) सम्बन्धी व्यवस्था	विद्युत नियमन आयोग नियमावली, २०७५ नियम १६	छैन	छ

	शर्तहरू सम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने ।	सहितको विद्युत व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले पालना गर्नु पर्ने शर्तहरूसम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने ।			
२२	सामुदायिक ग्रामीण विद्युत निकायहरू (Community Rural Electricity Entities) को दिगोपना सम्बन्धी अध्ययन गर्ने ।	सामुदायिक ग्रामीण विद्युत निकायहरूको तिनको वित्तीय स्थायित्व सुनिश्चित गर्नका लागि ती निकायहरूले खरिद गर्ने विद्युतको महसुल संरचना परिमार्जन गर्नुपर्ने तथ्यलाई प्रमाणित गर्न तथा सामुदायिक ग्रामीण विद्युत निकायहरूको विषयको दीर्घकालीन समाधान खोज्न नीतिगत सिफारिस गर्ने हेतुले आवश्यक अध्ययन गर्ने ।	निर्णय सहायता सम्बन्धी	छैन	छ

४.२.४ संस्थागत क्षमता विकास तथा संस्थागत सुशासन

क्र. सं.	आयोगका गतिविधिहरू	विवरण	आवश्यकता / कानूनी आधार	नेपाल सरकारको नीतिगत/कानूनी पहलकदमीको आवश्यकता	बाह्य विज्ञताको आवश्यकता
२३	अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको चालु खर्च बेन्चमार्किङ्ग (Benchmarking) गर्ने।	आयोगलाई क्षेत्रको बारेमा बुझाई विकास गर्दै निर्णय प्रक्रियामा सुधार गर्न विद्युत अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको चालु खर्चहरूको बेन्चमार्किङ्ग गर्ने।	निर्णय सहायता सम्बन्धी	छैन	छ
२४	अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको पुँजीगत खर्च बेन्चमार्किङ्ग (Benchmarking) गर्ने।	आयोगलाई क्षेत्रको बारेमा बुझाई विकास गर्दै निर्णय प्रक्रियामा सुधार गर्न विद्युत अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको पुँजीगत खर्चहरूको बेन्चमार्किङ्ग गर्ने।	निर्णय सहायता सम्बन्धी	छैन	छ
२५	वितरण अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिको कार्यसम्पादनका मुख्य सूचकाङ्कको मापन गर्ने।	विद्युत वितरण अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्ति (Distribution Licensees) को कार्यसम्पादनका मुख्य सूचकाङ्कको मापन गरी सो को सुधारको लक्ष्य वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिलाई दिने र वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले प्राप्त गर्ने लगानीमा प्रतिफल एवम् कर्मचारीको प्रोत्साहनसम्बन्धी व्यवस्था सो लक्ष्य प्राप्तमा आधारित गर्ने गरी जारी उपकरण कार्यान्वायन गर्ने।	निर्णय सहायता सम्बन्धी	छैन	छ
२६	उत्पादन अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको कार्यसम्पादनका मुख्य सूचकाङ्कको व्यवस्था गरी मापन गर्ने।	विद्युत उत्पादन अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति (Generation Licensees) हरूको कार्यसम्पादनका मुख्य सूचकाङ्कको बार्षिक रूपमा मापन गर्ने व्यवस्था गरी त्यस्ता सूचकाङ्कको आधारमा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिहरूलाई छुट एवम् प्राथमिकताको व्यवस्था गर्ने गरी उपयुक्त उपकरण निर्माण गर्ने।	निर्णय सहायता सम्बन्धी	छैन	छ
२७	विद्युत अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको संस्थागत सुशासन सम्बन्धी आवश्यकता अनुसार	अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिका सञ्चालक समितिका सदस्य तथा प्रमुख कार्यकारीले जानकारी गराउनु पर्ने विषय, अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिले विद्युत आयोजनासंग सम्बन्धित ठेक्का पट्टा सम्बन्धमा	विद्युत नियमन आयोग ऐन,	छैन	छ

	एक वा सो भन्दा बढी निर्देशिकाहरू जारी गर्ने।	खुलाउनु पर्ने विषय, बीमा, ऋण-स्वपूँजी अनुपात, स्वपुँजीसम्बन्धी पारदर्शिताको व्यवस्था, प्रमुख कार्यकारीको योग्यता, आयोजनाको लागतसम्बन्धी व्यवस्था, खरिदसम्बन्धी व्यवस्था, खरिद बिक्रीसम्बन्धी व्यवस्था, प्राविधिक मापदण्ड, आदि सम्बन्धी व्यवस्था हुने गरी संस्थागत सुशासन सम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने।	२०७४ दफा १५ (च)		
२८	अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिबीच गाभिने, प्राप्ति, मिल्ने, लाइसेन्सको खरिद बिक्री, आदि सम्बन्धमा आवश्यकता अनुसार विद्यमान निर्देशिकाको पुनरावलोकन गर्ने।	विद्युत अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति आपसमा गाभिँदा, मिल्दा, प्राप्ति गर्दा, लाइसेन्सको खरिद बिक्री गर्दा उपभोक्ता एवं विद्युत क्षेत्रलाई पर्ने लाभ तथा चुनौतीको विश्लेषण गरी सो सम्बन्धमा स्पष्ट नीति बनाई सो कार्यान्वयनको लागि निर्देशिकामा आवश्यक संसोधन गर्ने। सरकारबाट आवश्यक सहजीकरण/छुटका लागि सिफारिस गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १५ (ग)	छैन (छ, यदि नेपाल सरकारले यस्ता कार्यहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिएमा)	छ
२९	विद्युत बजारको विस्तार, विविधिकरण तथा प्रवर्द्धन सम्बन्धमा कार्ययोजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गराउने।	विद्युत बजारको विस्तार, विविधिकरण तथा प्रवर्द्धनमा अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिले खेल्न सक्ने भूमिकाका सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन गरी उपयुक्त व्यवस्थाहरू कार्यान्वयन गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १५ (घ)	छैन	छ
३०	नियामकीय लेखा प्रणाली निर्माण गरी लागु गराउने।	विद्युत व्यवसाय गर्ने संस्थाको लेखा परीक्षण, Disclosure Norms, Charts of Accounts, Accounting Policies, Reporting Format, आदि सम्बन्धी व्यवस्था गर्ने तथा विद्युत उत्पादन, प्रसारण र वितरणसम्बन्धी गरेको अवस्थामा आपूर्ति शृंखलाका विभिन्न गतिविधिको बेग्लै लेखा लेखापालन गर्न निर्देशित गर्ने, वितरण अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिको संरचना (Wires) तथा आपूर्ति (Supply) व्यवसायका लागि Segregation Principals को व्यवस्था गर्ने नियामकीय लेखा प्रणालीसम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ को दफा १५ (छ)	छैन	छ
३१	सर्वसाधारण शेयरधनीको हित सुरक्षाका लागि आवश्यक	सार्वजनिक निष्कासनबाट रकम जम्मा गरी आयोजना निर्माण गर्ने आयोजनाले आवधिक रूपमा सार्वजनिक गर्नु पर्ने विवरण, पालना	विद्युत नियमन आयोग ऐन,	छैन	छ

	कदम पहिचान गरी लागु गर्ने।	गर्नु पर्ने शर्त तथा जरिवानासम्बन्धी व्यवस्था समावेश गरी आचारसंहिता लागु गर्ने।	२०७४ को दफा १५ (छ)		
३२	आयोजनाको जोखिम पहिचान र न्यूनीकरण गर्ने सम्बन्धी विकल्पहरूको अध्ययन गर्ने।	विद्युत आयोगजनाहरूका प्राकृतिक, वित्तीय, सामाजिक-आर्थिक, व्यवस्थापकीय, आदि जोखिमहरूको मुल्याङ्कन गरी जोखिम भारका आधारमा श्रेणीबद्ध गरी तीनको न्यूनीकरण गर्न लिन सकिने कदमहरूको बारेमा अध्ययन गर्ने।	निर्णय सहायता सम्बन्धी	छैन	छैन

४.२.५ विवाद समाधान गर्ने

क्र. सं.	आयोगका गतिविधिहरू	विवरण	आवश्यकता / कानूनी आधार	नेपाल सरकारको नीतिगत/कानूनी पहलकदमीको आवश्यकता	बाह्य विज्ञताको आवश्यकता
३३	विद्युत नियमन आयोग विवाद समाधान सम्बन्धी विनियमावली जारी गर्ने।	विद्युत नियमन आयोगले विवाद समाधान गर्दा निवेदन दिने तरिका, आयोगले पालना गर्ने कार्यविधि, सेवा शुल्क, आदि सम्बन्धी विषय समावेश गरी विवाद समाधान सम्बन्धी विनियमावली जारी गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १९	छैन	छैन

४.२.६ निर्णय पुनरावलोकन गर्ने

क्र. सं.	आयोगका गतिविधिहरू	विवरण	आवश्यकता / कानूनी आधार	नेपाल सरकारको नीतिगत/कानूनी पहलकदमीको आवश्यकता	बाह्य विज्ञताको आवश्यकता
३४	निर्णय पुनरावलोकन सम्बन्धी विनियमावली जारी गर्ने।	विद्युत नियमन आयोगले निश्चित निर्णय लिएपश्चात आयोगसमक्ष सो निर्णयको पुनरावलोकनका लागि निवेदन पेश गर्ने ढाँचा,	विद्युत नियमन आयोग ऐन,	छैन	छैन

		संलग्न गर्नु पर्ने विवरण तथा कागजात एवम् आयोगको पुनरावलोकन सम्बन्धी आन्तरिक कार्यविधि संलग्न गरी विनियमावली जारी गर्ने।	२०७४ दफा २२		
--	--	---	-------------	--	--

४.२.७ नीतिगत सुझाव पेश गर्ने

क्र. सं.	आयोगका गतिविधिहरू	विवरण	आवश्यकता / कानूनी आधार	नेपाल सरकारको नीतिगत/कानूनी पहलकदमीको आवश्यकता	बाह्य विज्ञताको आवश्यकता
३५	नेपाल सरकारले सुझाव माग गरेको विषयमा सुझाव पेश गर्ने।	नेपाल सरकारले सुझाव माग गरेको विषयमा आवश्यक अध्ययन गरी सुझाव तोकिएको समयमा पेश गर्ने।		छैन	छ
३६	विद्युत क्षेत्र सुधार सम्बन्धमा अध्ययन गरी नेपाल सरकारलाई नीतिगत सुझाव पेश गर्ने।	विद्युत क्षेत्रमा विभिन्न किसिमका सुधारका गतिविधिहरू कार्यान्वयन गर्दा हुने लाभ र जोखिमको विश्लेषण गरी संख्यात्मक हिसाबले पुष्टि गर्न सकिने अध्ययन प्रतिवेदन तयार पारी नेपाल सरकारलाई नीतिगत सुझाव पेश गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १६	छैन	छ
३७	विद्युत नियमन आयोगको क्षेत्राधिकारलाई स्पष्ट बनाउन आवश्यक कानून संसोधन सम्बन्धी अध्ययन/विश्लेषण गरी नेपाल सरकारलाई नीतिगत सुझाव पेश गर्ने।	<ul style="list-style-type: none"> विद्युत सम्बन्धी नीति, ऐन तथा नियमावलीहरूको अध्ययन गरी आयोगको ऐनसंग बाझिन आउने कानूनहरू संसोधन गर्न आवश्यक विश्लेषण गरी नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने। विद्युत नियमन आयोगको काम कारवाहीलाई थप सशक्त बनाउन विद्यमान कानूनको आवश्यक विश्लेषण गरी विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ तथा विद्युत नियमन आयोग नियमावली, २०७५ मा आवश्यक संसोधन गर्न सिफारिस गर्ने। 	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १६	छैन	छ

३८	उत्पादन अनुमतिपत्रको अवधि अन्त्य पश्चात आयोजना सरकारलाई हस्तान्तरण हुने सम्बन्धमा नीतिगत सुझाव दिने।	अनुमतिपत्रको अवधि अन्त्य पश्चात आयोजना सरकारलाई हस्तान्तरण गर्दा विचार गर्नु पर्ने प्राविधिक, व्यवस्थापकीय एवम् प्रक्रियागत पक्षको बारेमा विश्लेषण गर्दै नेपाल सरकारलाई स्पष्ट मार्गदिशा सहितको सुझाव पेश गर्ने।		छैन	छ
----	--	--	--	-----	---

४.२.८ जाँचबुझ तथा निरीक्षण गर्ने

क्र. सं.	आयोगका गतिविधिहरू	विवरण	आवश्यकता / कानूनी आधार	नेपाल सरकारको नीतिगत/कानूनी पहलकदमीको आवश्यकता	बाह्य विज्ञताको आवश्यकता
३९	आकस्मिक जाँचबुझ तथा स्थलगत निरीक्षणसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था गर्ने।	स्थलगत निरीक्षणमा जाँदा आयोगका प्रतिनिधिको जिम्मेवारी, प्रतिवेदन पेश गर्ने ढाँचा, प्राथमिकता तथा समयतालिका निर्धारण, आदि तोक्यै आकस्मिक जाँचबुझ सम्बन्धी आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा १५ (च) तथा दफा १७	छैन	छैन

४.२.९ जरिवाना गर्ने

क्र. सं.	आयोगका गतिविधिहरू	विवरण	आवश्यकता / कानूनी आधार	नेपाल सरकारको नीतिगत/कानूनी पहलकदमीको आवश्यकता	बाह्य विज्ञताको आवश्यकता
४०	जरिवानासम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था गर्ने।	आयोगले दिएको आदेश वा निर्देशन, बमोजिमको निर्णय वा यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिमको कुनै विषय पालना	विद्युत नियमन आयोग ऐन,	छैन	छैन

		नगर्ने वा पूर्व सूचना नदिई विद्युत सेवा अवरुद्ध गर्ने वा गराउने अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिलाई जरिवाना तोक्ने सम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था गर्ने।	२०७४ दफा १९		
--	--	--	-------------	--	--

४.२.१० सेवा शुल्क लिने

क्र. सं.	आयोगका गतिविधिहरू	विवरण	आवश्यकता / कानूनी आधार	नेपाल सरकारको नीतिगत/कानूनी पहलकदमीको आवश्यकता	बाह्य विज्ञताको आवश्यकता
४१	सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्ने।	विद्युत नियमन आयोगमा सेवा प्राप्तिको लागि निवेदन दिने सेवाग्राही संस्थाले आयोगमा बुझाउनु पर्ने सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्थालाई थप प्रष्ट बनाउन विद्यमान व्यवस्था परिमार्जन गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ दफा २०	छैन	छैन

४.२.११ सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने

क्र. सं.	आयोगका गतिविधिहरू	विवरण	आवश्यकता / कानूनी आधार	नेपाल सरकारको नीतिगत/कानूनी पहलकदमीको आवश्यकता	बाह्य विज्ञताको आवश्यकता
४२	उपभोक्ताको गुनासो सुन्न आवधिक रुपमा हरेक प्रदेशमा सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने।	विद्युत नियमन आयोगका कम्तिमा एक सदस्य र वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको प्रादेशिक कार्यालयका प्रमुखहरूको रोहोबरमा उपभोक्ताहरू एवम् विद्युत वितरण केन्द्रका प्रमुखहरूको उपस्थितिमा सार्वजनिक सुनुवाई गरी उपभोक्ताका गुनासोहरू सुन्ने र आयोगलाई सो सम्बन्धी प्रतिवेदन पेश गर्ने।	विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ को दफा १४ (क) तथा दफा २१	छैन	छैन

५. मार्गचित्रको कार्यान्वयन

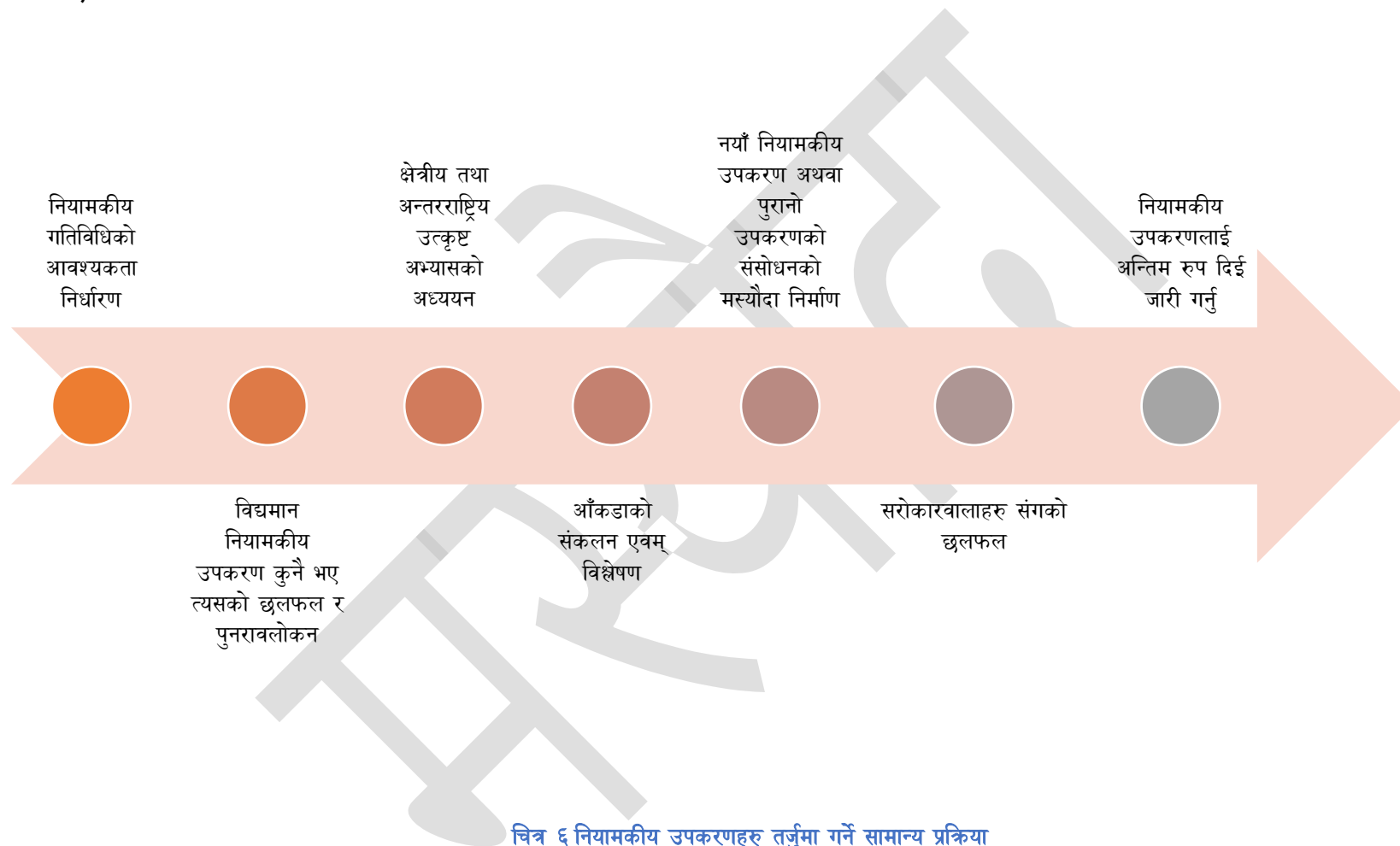
५.१ कार्यान्वयनको सामान्य विधि

यस मार्गचित्रको कार्यान्वयनको लागि देहायबमोजिमको सामान्य विधि अपनाइनेछ।

कार्यहरु	निर्देशिका/ विनियमावली/ नीति/ प्रक्रिया/ ढाँचाहरु निर्माण		क्षमता निर्माण तथा ज्ञान व्यवस्थापन		आन्तरिक प्रणाली निर्माण		सेवा प्रदान	
	कार्यक्षेत्र	ग्रीड संहिता	वितरण संहिता	विद्युत क्षेत्रको पुनर्संरचना	विवाद समाधान	नियामकीय सूचना व्यवस्थापन प्रणाली	बजेट योजना	उपभोक्ता महसुल
खुला पहुँच सम्बन्धी निर्देशिका		उपभोक्ता महसुल निर्देशिका	सेवाको लागत विश्लेषण	खुला पहुँच	आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली		प्रसारण तथा वितरण शुल्क	विवाद समाधान
विद्युतको थोक बजारको संचालनसम्बन्धी व्यवस्था		उत्पादन, प्रसारण र वितरण दर निर्धारणसम्बन्धी व्यवस्था	दर निर्धारणको मोडेल बनाउने विश्लेषण तथा डिजाइन	ग्रीड संहिता	सरोकारवालाहरूसंग छलफल सम्बन्धी रणनीति	विवाद समाधान सम्बन्धी विनियमावली	विद्युत खरिद बिक्री दर निर्धारण तथा स्वीकृति	गाभिन, प्राप्ति गर्नु, मिल्नु, संरचनाको खरिद बिक्री, आदिमा स्वीकृति
विद्युत खरिद बिक्री सद्भावताको नमुना र सम्बन्धी निर्देशिका		प्रतिस्पर्धी रूपमा विद्युत खरिद बिक्री गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था	प्राविधिक मापदण्ड	उपभोक्ता सेवा मापदण्ड	नियामकीय लेखा प्रणाली	क्षमता विकास योजना/रणनीति	शेयरको सार्वजनिक निष्काशनको पूर्व स्वीकृति	निर्णयको पुनरावलोकन
प्राविधिक तथा सेवाको मापदण्ड		प्रणाली संचालकको जिम्मेवारी निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था	प्रणालीको विश्लेषण तथा योजना	नियामकीय लेखा प्रणाली	सार्वजनिक संचार रणनीति	निर्णय पुनरावलोकन सम्बन्धी निर्देशिका	विभिन्न महसुलको ट-अप सम्बन्धी व्यवस्था	अन्य निवेदनहरु उपर निर्णय दिनु
विद्युत व्यापारकतलले अपनाउनु पर्ने शर्तहरुसम्बन्धी व्यवस्था			विद्युत व्यापार प्रतिस्पर्धी थोक बजार					
अपनाइने उपायहरु	आवश्यकता निर्धारण	सरोकारवालाहरुको राय सुझाव अनुसार परिमार्जन	अध्ययन क्षमता, आन्तरिक बाह्य तालिम, आदिको आयोजना	प्रशिक्षण तालिमको आयोजना	मस्यौदा निर्माण	आवश्यकता निर्धारण	परामर्शदाताहरुको नियुक्ति सेवा खरिद	विकास साझेदारहरुबाट प्राप्त गरिने प्राविधिक सहायता
	विगतका कार्यहरुको अध्ययन	परामर्शदाताहरुको नियुक्ति सेवा खरिद		तालिमको आवश्यकता निर्धारणको लागि आवश्यक अध्ययन	विगतका गतिविधिहरुको पुनरावलोकन			
	उत्कृष्ट अभ्यासहरुको अध्ययन	मस्यौदा निर्माण	सन्दर्भ सामग्रीको अभिलेखीकरण	आन्तरिक रूपमा ज्ञान आदान प्रदानको लागि कार्यक्रम आयोजना गर्नु	सरोकारवालाहरूसंगको छलफल	उत्कृष्ट अभ्यासहरुको अध्ययन	सूचना-संचार प्रविधिको माध्यमको प्रयोग	सार्वजनिक सुनुवाई
	प्रत्यक्ष सरोकारवालाहरूसंगको छलफल	सबै सरोकारवालाहरूसंग छलफल	अनलाइन कोर्स, पुस्तक, प्रतिवेदन, आदिको स्व अध्ययनलाई प्रोत्साहन गर्नु	विज्ञहरुसंगको परामर्शमा प्रशिक्षणको लागि सामग्री निर्माण	सरोकारवालाहरुको राय सुझाव अनुसार परिमार्जन			
	विकास साझेदारहरुबाट प्राप्त गरिने प्राविधिक सहायता							
नतिजा	निर्देशिका, विनियमावली, संहिता, मापदण्ड, आदि।		विषय पत्र कर्मचारी पत्र	संस्थागत क्षमता एवं कर्मचारीको क्षमताको विकास भएको अवस्था	आन्तरिक कार्यविधि तथा विनियमावली		निर्णय आदेशहरु	

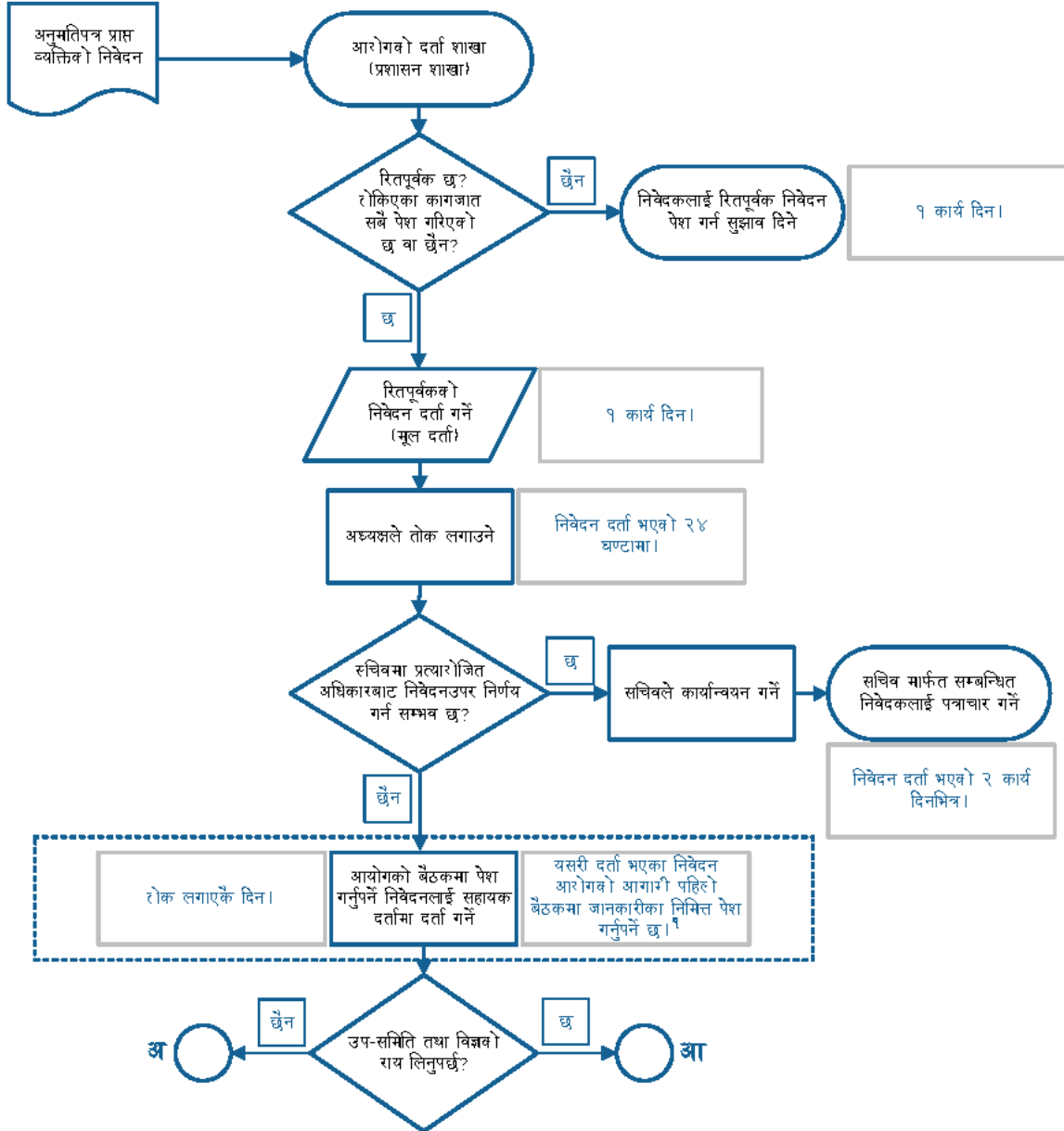
चित्र ५ आयोगको मार्गचित्रको कार्यान्वयनको विधि

नियामकीय उपकरणहरू जस्तै निर्देशिका, विनियम, संहिता, मापदण्ड, आदि तर्जुमा गर्दा देहायबमोजिमको सामान्य प्रक्रिया अवलम्बन गरिनेछः

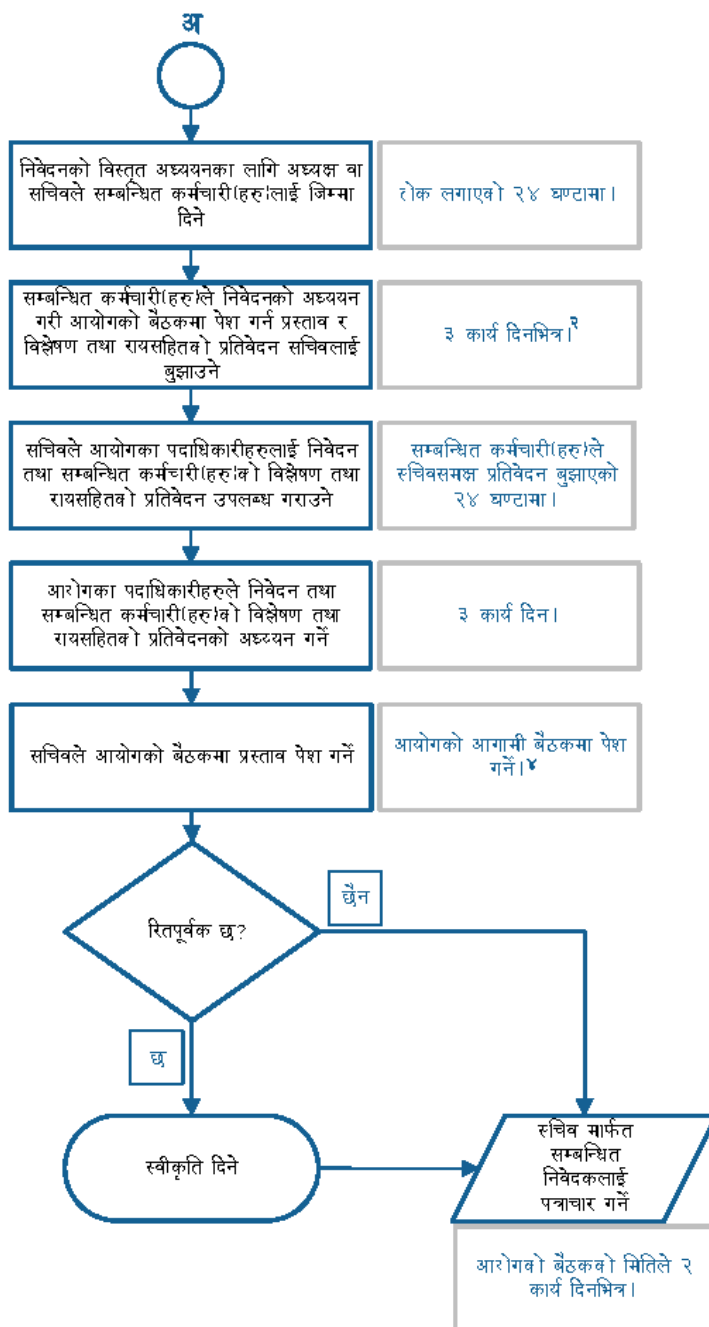
५.२ आयोगको निर्णयको सामान्य विधि

आयोगमा निर्णयको लागि देहायबमोजिमको सामान्य प्रक्रिया अवलम्बन गरिनेछः

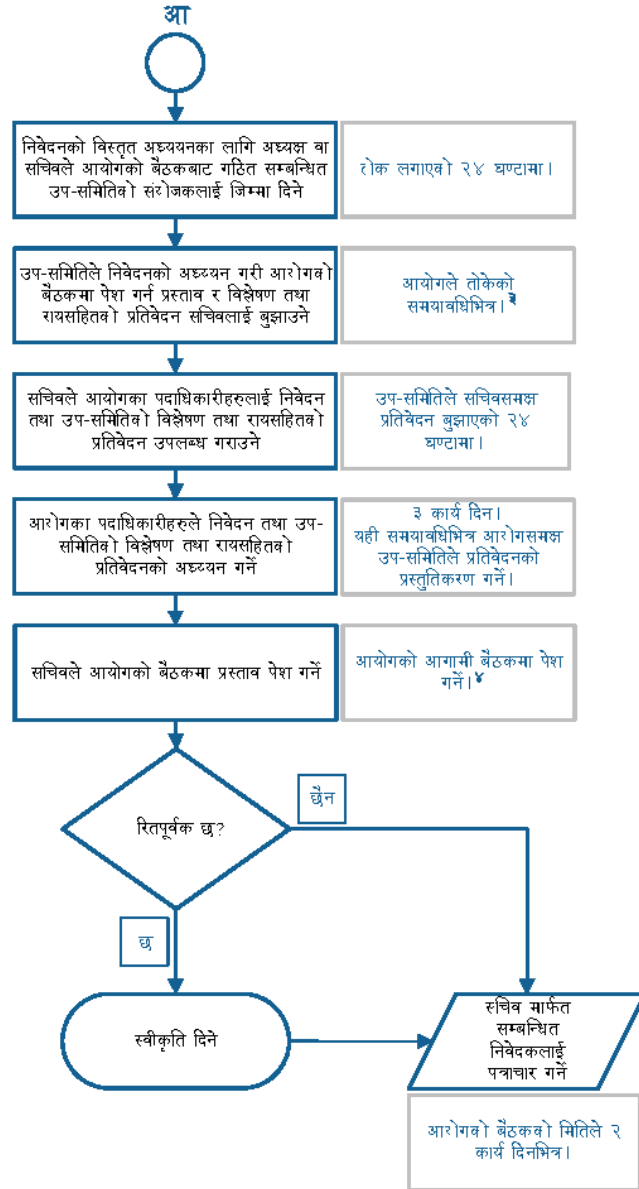
(१) आरोगको आगामी पहिलो बैठक भन्नाले आइतबारदेखि मङ्गलबार दर्ता भएका निवेदनका हकमा बिहीबार बस्ने आयोगको बैठक तथा बुधबारदेखि शुक्रबारसम्म दर्ता भएका निवेदनका हकमा अर्को हप्ताको रौमबार बस्ने आयोगको बैठक सम्झनुपर्छ।

चित्र ७ आयोगको निर्णय प्रक्रिया (भाग १)

(२) निवेदनको अध्ययन तथा विश्लेषणका क्रममा विषयत जटिलता, थप विवरण माग गर्नुपर्ने अवस्था, अप्रत्याशित परिस्थितिहरू जस्ता कारणले अध्ययनको निमित्त समय थप गर्नुपरेमा अध्यक्ष वा सचिवबाट थप समयको लागि अनुमति प्राप्त गर्नुपर्ने छ।
 (४) आयोगको आगामी बैठक भन्नाले आयोगका पदाधिकारीहरुले निवेदन तथा विश्लेषण तथा रायसहितको प्रतिवेदनको अध्ययन गर्ने समयसीमापश्चात तत्कालीन बस्ने आयोगको बैठक सम्झनुपर्छ।

चित्र ८ आयोगको निर्णय प्रक्रिया (भाग २)

(३) उप-समिति तथा विज्ञको राय लिनुपर्ने निवेदनको हकमा सम्बन्धित विषयको विनियमावली, निर्देशिका, मापदण्ड वा मार्गचित्रको अधिनमा रही री मा रोकिएबमोजिम समयावधिभित्र आयोगको बैठकबाट निर्णय हुनुपर्ने छ। उप-समितिले यस किसिमका निवेदनको अध्ययन तथा विश्लेषण गर्दा आयोगको बैठकले तोकेबमोजिम समयावधिभित्र आफ्नो विश्लेषण तथा रायसहितको प्रतिवेदन सचिवलाई बुझाउनुपर्ने छ।

(४) आयोगको आगामी बैठक भन्नाले आयोगका पदाधिकारीहरूले निवेदन तथा विश्लेषण तथा रायसहितको प्रतिवेदनको अध्ययन गर्ने समयरीमापश्चात तत्कालीन बस्ने आयोगको बैठक सम्झनुपर्छ।

नोट:

(क) आयोगले स्वीकृत/ अस्वीकृत गरेका निर्णयको अभिलेखीकरण तथा कार्यान्वयन सचिवले गर्नुपर्ने छ।

(ख) आयोगले निवेदकसंग कुनै पनि चरणमा आवश्यकतानुसार विश्लेषणका लागि चाहिने थप कागजात तथा विवरणको माग गर्नसक्ने छ।

(ग) सामान्यतया, रितपूर्वक दर्ता भएबो मितिले १५ दिनभित्र आयोगको बैठकबाट सो निवेदनउपर निर्णय हुने छ। RCOD, शेयर संरचना परिवर्तन आदि जस्ता विस्तृत अध्ययन बिना स्वीकृत गर्न सकिने निवेदनको हकमा आयोगले १५ दिनभन्दा कम समयमा नै निर्णय गर्नसक्ने छ। अन्य निवेदनका हकमा आयोगको प्रचलित विनियमावली, निर्देशिका, मापदण्ड तथा मार्गचित्रले तोकिएबमोजिम समयावधि/ प्रक्रिया लागु हुने छ।

चित्र ९ आयोगको निर्णय प्रक्रिया (भाग ३)

आयोगले सम्पादन गर्ने प्रत्येक कार्यहरूको छुट्टाछुट्टै प्रक्रियाहरूलाई यस कार्ययोजनाको अनुसूचीमा Gantt Chart को रूपमा पेश गरिएको छ।

५.३ कार्यान्वयनका लागि स्रोतको व्यवस्थापन

यस कार्ययोजना अन्तर्गतका गतिविधिहरू कार्यान्वयन गर्न आवश्यक स्रोतको व्यवस्थापन देहायबमोजिम गरिनेछ।

५.३.१ जनशक्ति (Human Resource)

आयोगको स्थापना पश्चात् नेपाल सरकार उर्जा, जलश्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालयद्वारा काजमा खटाइएका निजामती कर्मचारीहरूले सघाउँदै आएका छन्। हालसम्म, यसरी काजमा खटाइएका कर्मचारीहरू आयोगको प्रशासनिक एवम् नियामकीय गतिविधिहरू सञ्चालन गर्न अत्यावश्यक रहेका छन्।

ऐनले निर्दिष्ट गरेको जिम्मेवारी पूर्ण रूपमा बहन गर्न तथा यस मार्गचित्र पूर्ण रूपमा सञ्चालन गर्न आयोगलाई पर्याप्त संख्यामा प्रशिक्षित जनशक्ति आवश्यक पर्दछ। तसर्थ, लोक सेवा आयोगमार्फत आयोगका पूर्णकालीन कर्मचारीहरूको पदपूर्ति गर्नु यस आयोगको लागि अत्यधिक महत्वपूर्ण हुनेछ। लोक सेवा आयोगमार्फत आयोगका पूर्णकालीन कर्मचारीको पदपूर्ति नहुँदासम्म नेपाल सरकारबाट आवश्यक संख्यामा कर्मचारीको लागि अनुरोध गरिनेछ। केही कारणवश नेपाल सरकारबाट सो जनशक्तिको पूर्ति हुन नसकेमा लोक सेवा आयोगद्वारा सान्दर्भिक निकायहरूको लागि लिइएको परीक्षा उतिर्ण भई प्रतीक्षा सूचीमा नाम सूचीकृत भएका उम्मेदवारहरूबाट आयोगले उचित Screening पश्चात् अस्थाई करार कर्मचारीको रूपमा नियुक्ति गर्ने छ।

५.३.२ विज्ञता (Expertise)

विद्युत नियमनसम्बन्धी अभ्यास नेपालको लागि नयाँ विषय हो। आयोगको संस्थागत विकास एवम् नियामकीय अभ्यासलाई थप सशक्त बनाउन विभिन्न नियामकीय गतिविधिमा उत्कृष्ट अभ्यासहरूको अनुसरण गर्दै अघि बढ्नु पर्ने हुन्छ। तसर्थ, विद्युत क्षेत्रको सक्षम नियामक निकायको रूपमा स्थापना हुन अधिकांश गतिविधिको लागि आवश्यक पर्ने विज्ञताका लागि बाह्य स्रोतमा निर्भर हुनु पर्ने नै देखिन्छ। सम्भव भएसम्म विभिन्न विकास साझेदारहरूले उपलब्ध गराउने प्राविधिक सहायतामार्फत त्यस्तो विज्ञताको पूर्ति गरिनेछ। यसका अतिरिक्त, आयोगद्वारा आवश्यकता अनुसार सेवा करार गरी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय विज्ञहरूलाई अनुबन्धन गरिनेछ।

५.३.३ वित्तीय स्रोत

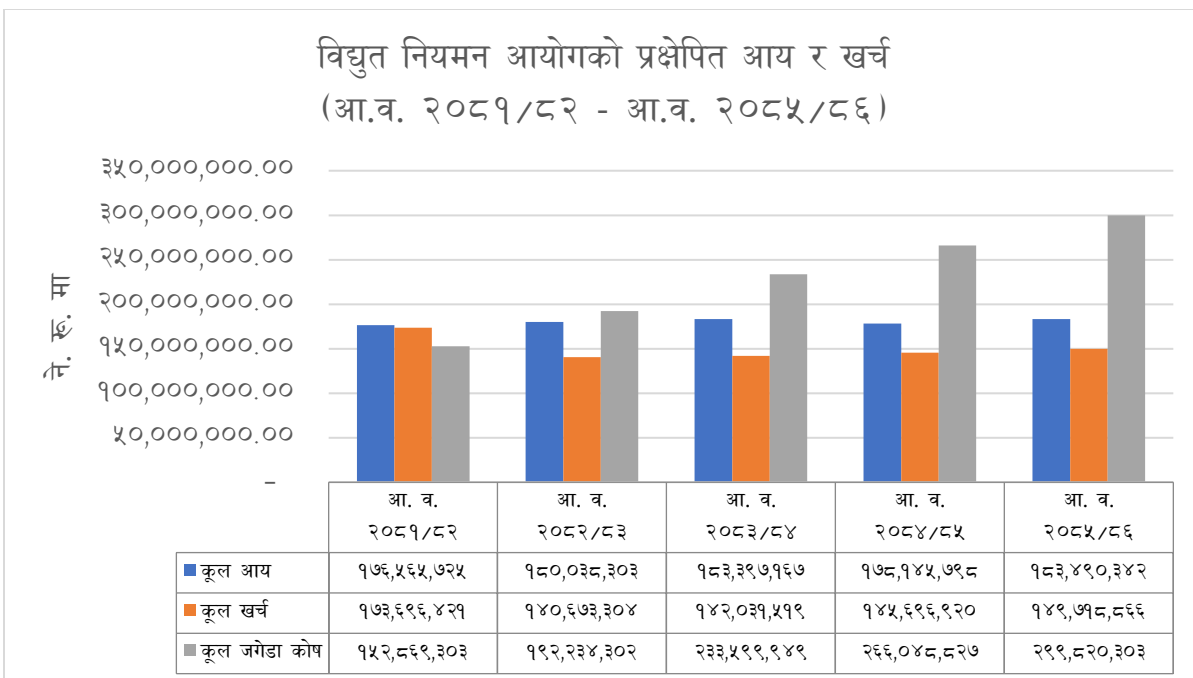
विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ ले आयोगले विभिन्न किसिमका अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिहरूबाट आफ्नो आयको निश्चित प्रतिशत शुल्क असुल गर्न सक्ने प्रावधान राखेको छ। त्यसै अनुरूप, आयोगले विद्युत वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको हैसियतमा रहेका ने.वि.प्रा. र बि.पि.सी.को आफ्नो विद्युत

बिक्रीबाट आर्जित वार्षिक आयको १% नबढ्ने गरी नियामकीय शुल्क लिने गरेको छ, जुन आयोगको कार्यक्रमहरुलाई कार्यान्वयन गराउन पर्याप्त नै देखिन्छ।

आगामी पाँच (५) वर्षसम्मको आयोगको प्रक्षेपित आय तथा खर्च निम्नानुसार रहेको छः

तालिका १ आयोगको प्रक्षेपित आय र खर्च (२०८१-२०८६)

आयोगको प्रक्षेपित आय र खर्च (२०८१-२०८६)	
आय	
विद्युत खरिद बिक्री सम्झौता सम्बन्धी दस्तुर	१११,१७६,७३४.१३
शेयर निष्काशनको पूर्व-स्वीकृति सम्बन्धी दस्तुर	८५,१८५,९३५.२९
शेयर खरिद/बिक्री सम्झौताको पूर्व-स्वीकृति सम्बन्धी दस्तुर	२४,४७४,६६६.६७
शेयर संरचना परिवर्तनको पूर्व-स्वीकृति सम्बन्धी दस्तुर	८००,०००.००
नियमन शुल्क	६८०,०००,०००.००
कूल आय	९०१,६३७,३३६.०९
खर्च	
तलब र भत्ता	२०२,३२७,०११.८५
कार्यालय भाँडा	५२,९५३,६००.००
कार्यक्रम खर्च	५०,९००,०००.००
सेवा र परामर्श खर्च	१५,९३०,३७५.००
पुँजीगत खर्च	५१,२२९,४९९.९०
अन्य	३७८,४७६,५४६.०५
कूल खर्च	७५१,८१७,०३२.८०
जगेडा	
हालसम्मको जगेडा कोष	१५०,०००,०००.००
आ.व. २०८५/८६ को अन्त्यमा हुने कूल जगेडा कोष	२९९,८२०,३०३.२९

चित्र १० विद्युत नियमन आयोगको प्रक्षेपित आय र खर्चको मस्यौदा (आ.व. २०८१/८२ - आ.व. २०८५/८६)

आयोगमा कोषको पर्याप्तता भएता पनि, सरकारको खरिदसम्बन्धी मान्यता र तत्कालको समयमा वित्तीय स्रोतको कुशलतापूर्वक उपयोग गर्ने संयन्त्रको अभावले निश्चित प्रकारका सेवा र वस्तुहरू, विशेष गरी अन्तरराष्ट्रिय विज्ञाका सेवाहरू लिन चुनौती उत्पन्न हुन सक्छ। यस अवस्थामा, आयोगले विशेष गरी विश्वव्यापी उत्कृष्ट अभ्यासहरूको अवलम्बन गर्न विज्ञको प्राप्ति, क्षमता निर्माण र अनुभव एवम् ज्ञान साटासाट गर्ने कार्यक्रमहरू सम्बन्धी विषयमा विभिन्न विकास साझेदारहरूबाट सहयोगको अपेक्षा गर्दछ।

५.४ नेपाल सरकारको सहयोग

आयोगका क्षेत्राधिकारमा रहेका तथा यस कार्ययोजनाभित्रका गतिविधिहरू अघि बढाउन आवश्यक कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्थामा नेपाल सरकारको सहयोग आवश्यक पर्ने देखिन्छ। यस कार्ययोजनालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न आयोगमा स्थायी कर्मचारी भर्ना गर्नु जरुरी हुन्छ, जसका लागि आयोगको कर्मचारी प्रशासन विनियमावली र वित्तीय प्रशासन विनियमावलीको स्वीकृति अत्यावश्यक रहनेछ। यी विनियमावलीहरूको मस्यौदा अर्थ मन्त्रालयमा बुझाइएको छ र आयोगले सोको स्वीकृतिका लागि सरकारबाट शीघ्र सहयोगको अपेक्षा गर्दछ।

विद्युत व्यापार, अन्तरदेशीय विद्युत बजार, विद्युत आपूर्ति (ग्राहक सेवा), आदि विषयमा नेपाल सरकारले कानुनी एवं नीतिगत रूपमा मार्गप्रशस्त गर्नु पर्ने देखिन्छ। आयोगले यस कार्ययोजना अन्तर्गत निर्माण गर्ने समन्वय समिति मार्फत तथा आयोगले नेपाल सरकारसमक्ष पेश गर्ने नीतिगत सुझाव मार्फत नेपाल सरकारलाई यी विषयमा सहयोगको लागि अनुरोध गरिनेछ।

यसै गरी, आयोगले विभिन्न किसिमका नियामकीय उपकरण निर्माण गरी छलफल गर्ने क्रममा कतिपय अवस्थामा प्रत्यक्ष सरोकारवालाहरूसहितको उपसमिति निर्माण गरी सशक्त छलफल गर्नु पर्ने हुन्छ। त्यस्तो अवस्थामा, नेपाल सरकार, ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय तथा विद्युत विकास विभागका अधिकृतहरूको सहभागिता आवश्यक पर्ने हुन्छ।

६. मार्गचित्र कार्यान्वयनको अपेक्षित लाभहरू

आयोगले सफलतापूर्वक यस मार्गचित्र कार्यान्वयन गरेमा विभिन्न सरोकारवालाहरूलाई विभिन्न लाभहरू प्राप्त हुनेछन्।

सरकार	अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति	उपभोक्ता
<ul style="list-style-type: none"> नेपाल सरकारले विद्युत क्षेत्रको एक कुशल नियामक निकाय प्राप्त गर्ने। विद्युत क्षेत्रको नियमनमा सरकारले राज्यकोषबाट रकम खर्चिनु नपर्ने। सरकारलाई नीतिगत सुझाव दिने विद्युत क्षेत्रको ज्ञान भएको एक परिपक्व तथा भरपर्दो निकायको प्राप्त हुने। 	<ul style="list-style-type: none"> अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्ति एवं लगानीकर्ताहरूका लागि लगानीयोग्य वातावरण बन्ने। नियमन प्रक्रिया एवम् सेवा प्रवाहलाई अनुमान गर्न सकिने बन्ने। संस्थागत सुशासन एवम् संस्थाको क्षमता वृद्धिमा टेवा दिने किसिमको नियामकीय व्यवस्था निर्माण हुने। 	<ul style="list-style-type: none"> उपभोक्ता हक तथा हितसम्बन्धी मापदण्ड निर्माण भई सुनिश्चित हुने। निर्णय प्रक्रियामा उपभोक्ताको सहभागिता सुनिश्चित हुने।

चित्र ११ विद्युत नियमन आयोगको मार्गचित्र कार्यान्वयनको लाभहरू

७. मार्गचित्रको कार्यान्वयनको मूल्याङ्कन तथा संशोधन

आयोगले यो मार्गचित्र एक गतिशील दस्तावेजको रूपमा परिकल्पना गरेको छ। तसर्थ, आयोगले वार्षिक रूपमा यस कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको मूल्याङ्कन गर्नेछ। आयोगले कार्यान्वयनको वास्तविक परिणामको आधारमा आवश्यकता अनुसार कार्ययोजनाको संशोधन गर्दै जानेछ। आयोगले ऐनको दफा ३८ (३) अनुरूप यस मार्गचित्रको कार्यान्वयन तथा यसमा हुने संशोधनहरूको सम्बन्धमा वार्षिक प्रतिवेदनमा विश्लेषण प्रस्तुत गर्नेछ।

८. जोखिम पहिचान र न्यूनीकरण

यस मार्गचित्रले पाँच वर्षको अवधिमा आयोगको नियमनकारी भूमिकाको विस्तार, क्षमता अभिवृद्धि र स्थिरता सम्बन्धी सबै गतिविधिहरू, साथै विद्युत क्षेत्रको सुधारका लागि आवश्यक सबै कार्यहरूको प्रारम्भ

गर्ने लक्ष्य राखेको छ। यो कार्य चुनौतिपूर्ण भए पनि विद्युत क्षेत्रको विकास द्रुत गतिमा भइरहेकोले आयोगले ऐनले निर्दिष्ट गरेको जिम्मेवारीलाई प्रभावकारी ढंगले पूर्ति गर्न शिघ्र नै समस्त विषयमा कदम चाल्नु जरुरी छ। आयोगले देहायबमोजिमको पूर्वानुमानका आधारमा मार्गचित्र तयार गरेको छः

- आयोगले आवश्यक मानव संसाधनको पदपूर्ति एवम् तालिमको कार्य समयानुकूल रूपमा सक्ने,
- आयोगको पर्याप्त आर्थिक स्रोत हुने,
- सरकारबाट आवश्यक सहयोग र विकास साझेदारहरूबाट पर्याप्त प्राविधिक सहायता प्राप्त गर्ने,
- सान्दर्भिक सरोकारवालाहरूसंग सञ्चार र सहकार्य बढावा दिन सक्षम हुने।

उल्लेखित पूर्वानुमानहरू सबै फलिभूत नभएको अवस्थामा यस कार्ययोजनाका सबै गतिविधिहरू आयोगले अगाडी बढाउनु जोखिमपूर्ण रहनेछ र यसका कारण नियामकीय गतिविधिको अनुपयुक्त तवरले सुरुवात हुने र अपरिपक्व समाधानहरू निर्माण हुन सक्छन्। यसले गर्दा आयोगले आफ्नो उद्देश्यहरू प्राप्त गर्न सक्ने क्षमतालाई क्षीण गर्न सक्छ। यसको फलस्वरूप, आयोगको प्रतिष्ठासम्बन्धी जोखिम (Reputational Risk) पनि हुन्छ। तसर्थ, यी गम्भीर प्रतिकूल प्रभावहरूलाई न्यूनीकरण गर्न स्रोत, सहायता एवम् सहकार्यको यथार्थ उपलब्धताका आधारमा आयोगले आफ्नो विधि एवम् प्राथमिकता परिवर्तन गर्न तयार रहनेछ।

अनुसूची: मार्गचित्र (कार्ययोजना) को ग्यान्ट चार्ट

आयोगको पाँच बर्षे मार्गचित्र

विद्युत नियमन आयोग, नेपाल नियामकीय मार्गचित्र (२०८१-२०८६)		अर्कडा संकलन योजना निर्माण तथा खर्द अध्ययन/पुनरावलोकन				नियामकीय उपकरण/छलफल पत्रको विकास नियामकीय उपकरण/छलफल पत्रको मस्यौदा निर्माण सम्पन्न सरोकारवालाहरूसंगको छलफल तथा पुनरावलोकन				नियामकीय उपकरण/अध्ययनले अन्तिमरूप प्राप्त गरेको कार्यान्वयन सुरुवातको अपेक्षित समय											
क्र. सं.	गतिविधि	समय सीमा																			
		बा.ब. २०८१/८२				बा.ब. २०८२/८३				बा.ब. २०८३/८४				बा.ब. २०८४/८५				बा.ब. २०८५/८६			
		पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो
		५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
१	विद्युत नियमन आयोगको नागरिक बडापत्रको व्यवस्था गर्ने।																				
२	सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्ने।		*																		
३	विद्युत नियमन आयोग विवाद समाधान सम्बन्धी विनियमावली जारी गर्ने।		*	*	*	*															
४	अल्पकालीन, मध्यकालीन एवम् दीर्घकालीन विद्युत माग प्रक्षेपण गराउने र शारीरिक रुपमा सोलाई अध्यावधिक गर्दै लैजाने।																				
५	जरिवानासम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था गर्ने।																				
६	निर्णय पुनरावलोकन सम्बन्धी विनियमावली जारी गर्ने।																				
७	आकस्मिक जोचबुझ तथा स्थलगत निरीक्षणसम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था गर्ने।																				
८	विद्युत उपभोक्ता हेतु संरक्षण सम्बन्धी निर्देशिका, २०८० का संसाधन र सशक्त कार्यान्वयन।																				
९	वितरण अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिले खर्द गर्ने विद्युतका आपुति मिश्रण (Supply Mix) निर्धारण गर्न अध्ययन गर्ने/गराउने।																				
१०	व्यापारी कुर्जा भण्डारण प्रणाली तथा पम्पड हाइड्रोलिक कुर्जा खार्द र दर निर्धारण सम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने।																				
११	प्रसारण प्रणाली (Transmission Network) मा खुल्ला पहुँचसम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने।																				
१२	प्रसारण दस्तुर तथा वितरण दस्तुर निर्धारण सम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने।																				
१३	नेपाल विद्युत ग्रीड संहिता, २०८० का कार्यान्वयन गर्दै आवश्यकता अनुसार पुनरावलोकन गर्ने।																				
१४	विद्युत प्रणाली सञ्चालकको दायित्व निर्धारण गर्ने।																				
१५	विद्युत महसुल सुधारको लागि आवश्यक अध्ययनहरू गर्ने।																				
१६	अन्तरदेशीय विद्युत व्यापारसम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने।																				
१७	आयोगको क्षेत्राधिकारलाई स्पष्ट बनाउन आवश्यक कानून संसाधन सम्बन्धी विश्लेषण गरी नेपाल सरकारलाई नीतिगत सुझाव पेश गर्ने।																				
१८	वितरण अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिको सेवाको लागत सम्बन्धी अध्ययन गर्ने।																				
१९	सामुदायिक ग्रामिण विद्युतीकरण संस्थाको दिगोपना सम्बन्धी अध्ययन।																				
२०	उपभोक्ता महसुल सम्बन्धी बृहत रुपरेखा (निर्देशिका) तयार गर्ने।																				
२१	व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले पालना गर्नु पर्ने शर्तहरू सम्बन्धी निर्देशिका जारी गर्ने।																				
२२	वितरण अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिको कार्यसम्पादनका मुख्य सूचकाङ्कको मापन गर्ने।																				
२३	अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको चालु खर्च बेन्चमार्किङ (Benchmarking) गर्ने।																				

विद्युत नियमन आयोग
नेपाल